

DE OORLOG, 15 september 1914
 [ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27817]

[Dinsdag 15 September 1914]

Inhoudsopgave 15 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27817]	1
DE OORLOG	2
Op het Westelijk oorlogstooneel.	2
Rapport van generaal French.	2
De vervolging wordt voortgezet.	3
De Duitse terugtocht.	3
Een ontmoeting.	4
Non-combattanten in België.	4
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	4
De Oostenrijkers bij Lemberg.	4
De Serviërs in Oostenrijk.	4
Op het Zuidelijk oorlogstooneel.	4
De nederlaag der Montenegrijnen bij Bileka.	4
Op Zee.	5
De Duitse kruiser "Hela" vernietigd.	5
De "Red Cross".	5
BELGIË.	5
De schending der Belgische neutraliteit.	5
DUITSCHLAND.	5
Socialistische toenadering.	5
ENGELAND.	6
Werkloosheid door den oorlog.	6
De redevoering van Burns.	6
TURKIJE.	6
De opheffing der capitulaties.	6
INDIË.	6
TELEGRAMMEN.	6
Home Rule.	6
Nederland en de Oorlog.	6
Mededeelingen van het koninklijk Nationaal Steuncomité.	6
De "Kawi".	9
De Nederlandsche Industrie en de crisis.	9
Te Parijs achtergebleven bagage.	9
De Vlissingse mail.	9
Vaart op Bordeaux.	9
Geconfisqueerde paarden.	9
Vluchtelingen te Vlissingen.	9
Gezelligheid voor de forten.	10
Koopmansgilde in Duitschland.	10
De deken van het corps diplomatique.	10
Ned. Roode Kruis.	10
De begrafenis van Aristarchi.	10
Uit de Vereenigde Staten.	10
Northern Pacific.	11
De Duitse Oorlogsleening.	11
Het disconto in Duitschland.	11
Buitenlandsche Staatsfinanciën.	11
Uit Italië.	11
De New-Yorksche Beurs.	11
Uit de Ver. Staten.	12
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27817]	12
DE OORLOG	12
De algemeene toestand.	12
Op het Westelijk oorlogstooneel.	13
Duitse mededeeling.	13
Officieele Fransche berichten.	13
De Duitschers in Senlis.	14
Engelsche correspondenten over den Duitschen terugtocht.	14
De actie in België.	14
Op he Oostelijk oorlogstooneel.	14

Duitschers en Russen.	14
In Oost-Pruisen.	14
De Russische lezing.	15
De vernietiging van een Zeppelin.	15
Vernieling van voorraden.	15
FRANKRIJK.	15
In Parijs en Bordeaux.	15
De Duitschers in Frankrijk.	19
BELGIË.	19
Het verhaal van Célestin Demblon.	19
Herleving der Luiksche nijverheid.	20
Generaal von Boehn over de behandeling der Belgische noncombattanten.	21
DUITSCHLAND.	23
De stemming te Berlijn.	23
Een protest van de "Nordd. Allg. Ztg."	23
Over de gwaestie der dum-dum-kogels.	23
Dum-dum-kogels.	25
ENGELAND.	25
In Z.-Afrika.	25
Een protest tegen den oorlog.	25
RUSLAND.	26
De binnenlandsche toestand in Rusland.	26
BELGIË.	26
Een soldatenbrief.	26
De openingsrede.	27
ONDER DE STREEP.	27
Bij den weg.	27
Allerlei rond den oorlog.	29
Twee voormannen.	29
In- in Uitval.	30
Nederland en de Oorlog.	30
De oorlog en de katoennijverheid.	30
Voor de Belgische vluchtelingen.	30
Limburgsche kloosters.	30
Gezelligheid voor de forten.	31
Werk in de veenkolonies.	31
Laatste Berichten.	31
Schietoefeningen.	31
Op het Westelijk oorlogstooneel.	31
In België.	31
Hoe de Duitschers schieten.	32
ENGELAND.	32
Winston Churchill over den vrede.	32
FRANKRIJK.	32
De verwoesting van een dorp.	32
ITALIË.	32
De houding van Italië.	32
AFRIKA.	33
In Noordoost-Rhodesia.	33
BEURS EN NIJVERHEID.	33
Londensche Beurs.	33
Uit Oostenrijk.	33
Uit de Ver. Staten.	33
Oogstberichten.	35

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een rapport van generaal French. — De Duitschers blijven terugtrekken. — De Kroonprins verlegt zijn hoofdkwartier. — Een open brief aan Sembat. — De slag bij Lemberg.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

15 **Rapport van generaal French.**

LONDEN, 14 September. (Reuter.) Het Persbureau deelt mede het rapport uit het

20 hoofdkwartier van generaal French, beschrijvende de operaties van het Engelsche leger en den uitersten linker vleugel van het Fransche van 4 tot 10 September. Het werd
25 Vrijdag 4 September duidelijk, dat generaal Kluck de richting had gewijzigd van zijn legermacht, die na den slag bij Mons een actief deel had genomen in de reusachtige draaiende beweging, ten doel hebbende de geallieerden op te sluiten in een kring en een ramp te weeg te brengen als die, van Sedan. Kluck, naar het Zuid-Westen
30 marcheerende, liet een sterke achterhoede achter aan de Ourcq met het doel het zesde Fransche legercorps tegen te houden. Blijkbaar met de Engelsche troepen geen rekening meer houdend, stelde de vijand al zijn krachten tegenover het Fransche hoofdleger, trachtte het af te snijden en te omsingelen. Zaterdag gingen de Duitschers voort dezelfde beweging uit te voeren. Zij trokken de Marne over in Zuidelijke richting, vielen het Fransche vijfde leger aan, dat zich terugtrok naar de Seine. Groote contingenten der vijandelijke macht trokken Zondags door Coulommiers voorbij den
35 Engelschen rechtervleugel. Meer naar het Oosten deed het Fransche vijfde leger nachtelijke bajonetaanvallen, drie dorpen hernemend. Maandag was de opmarsch op den Franschen linkervleugel algemeen. Na het ontvangen van versterkingen dreven wij, samenwerkend met het vijfde Fransche leger den vijand in Noordelijke richting, terwijl het zesde leger naar het Oosten opmarcheerde tegen de achterhoede der
40 Duitschers, die zich langs de Ourcq bevond. Waarschijnlijk verzwakt door het afstaan van troepen voor het Oostelijk oorlogsterrein en begrijpende dat het zesde Fransche leger en onze strijdmacht hun achterhoede en rechtervleugel bedreigden, begonnen de Duitschers zich terug te trekken in Noord-Oostelijke richting. Dinsdag werden de Duitschers op de Marne teruggedrongen. De Franschen aan onzen
45 rechtervleugel namen de dorpen met de bajonet, den vijand ernstige verliezen toebrengend. Het gevecht aan de Ourcq werd buitengewoon bloedig. De Duitschers hadden er een groote hoeveelheid artillerie opgesteld en lieten alleen een geringe afdeeling infanterie in 't zicht. Het vijfde Fransche legercorps hernam Montmirail na een woedend gevecht. Woensdag zette het zesde legercorps het gevecht aan de Ourcq voort. Wij overwonnen den tegenstand, geboden aan de Petit Morin, trokken de Marne over,
50 vervolgden de Duitschers, die zich overhaast terugtrokken naar het Noorden. Donderdag vervolgde het zesde legercorps zijn aandrang en den vijand; het vijfde leger bereikte Chateau Thierry en Dormans aan de Marne. Na een worsteling zonder ophouden maakte ons leger 1500 gevangenen, nam 14 kanonnen, 6 mitrailleuses, 50 munitiewagens. De vijand had een aanzienlijk getal dooden en gewonden. In een hollen weg sloten onze troepen vaardig 400 Duitschers van de troep af, die zich overgaven. Een opmerkelijk feit in deze gevechten was het schitterend succes der Engelsche aviateurs, die een compliment ontvingen van generaal Joffre voor de juistheid en de regelmatigheid van hun
55 inlichtingendienst. Volgens ons geworden inlichtingen heeft het aan de Duitschers gegeven bevel tot den terugtocht toen zij reeds zoo dicht bij Parijs waren, bittere teleurstelling in hun gelederen teweeg gebracht. Op gesneuvelden gevonden brieven lieten geen twijfel of de Duitschers meenden reeds Parijs te zullen binnenrukken. Onze troepen maakten talrijke krijgsgevangenen. Vele Duitse achterblijvers hadden zich in de dichte bosschen ten Noorden van de Marne verscholen. De vijand richtte in
60 dorpen en kasteelen groote vernielingen aan. De aankomst van versterkingen heeft den ijver onzer troepen aangewakkerd, die branden om den opmarsch voort te zetten.

De vervolging wordt voortgezet.

65 LONDEN, 14 Sept. (Reuter.) Het Persbureau deelt heden mede: Gedurende den geheelen dag heeft de vijand ons gisteren den overtocht over de Aisne betwist. Niettegenstaande de groote moeilijkheden en de aanzienlijke macht tegenover ons, gelukte het ons toch den overgang bij het einde van den dag te volbrengen. Aan onze rechterzijde en ter linkerzijde slaagden de Franschen in een der gelijke beweging. Wij hebben nogmaals vele gevangenen gemaakt. Het Fransche hoofdkwartier bericht, dat
70 het leger van den Duitschen Kroonprins teruggeslagen werd en genoodzaakt het hoofdkwartier over te brengen van Sainte Menehould naar Monfaucon.

De Duitse terugtocht.

75 PARIJS, 14 September. (Reuter.) Een communiqué zegt: Aan den linkervleugel moesten de Duitschers de verdedigingslinie verlaten, die zij hadden in orde gebracht ten N. van de Aisne tusschen Compiègne en Soissons. Hun detachementen uit Amiens retireerden zich op Peronne en St. Quentin. In het centrum konden zij zich niet houden in de defensieve positie die zij achter Reims hadden ingericht. In het woud van Argonne trokken zij zich terug naar het Noorden tot voorbij het bosch van Belnoue (?)
80 Triaucourt. Op de rechterzijde is de terugtrekkende beweging der Duitschers algemeen van Nancy tot de Vogezen. Gisteren was het Fransche gebied aan dezen kant geheel ontruimd.

Een ontmoeting.

85 OSTENDE, 14 September. (Reuter.) 150 Uhlanen met een kanon en twee mitrailleuses hebben den nacht doorgebracht te Mercken (halfweg Yperen-Dixmuiden). Een ontmoeting had plaats tusschen de Duitschers en Franschen, door de Belgen geholpen, ten westen van Ronsbrugge-Haringhe (Fransch-Belgische grens aan de Yser).

90 **Non-combattanten in België.**

LONDEN, 14 September. (Reuter.) Een correspondent van de "New-York World" in België bericht over een onderhoud dat hij gehad heeft met den Duitschen generaal Boehn over door Duitschers bedreven wreedheden. De generaal ontkende eerst de hem medegedeelde gruwelen, maar de correspondent noemde verschillende bepaalde gevallen, waarvan hij en een secretaris der Amerikaansche legatie getuigen waren geweest. Daarop scheen de 95 Duitse bevelhebber verbaasd over de nauwkeurige vaststelling der bijzonderheden. Hij verontschuldigde zich, zeggende dat hij zijn best heeft gedaan niet-combattanten te beschermen.

100 **Van het Oostelijk oorlogstooneel.**

De Oostenrijkers bij Lemberg.

BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) De oorlogsverslaggever van het Weenske blad *Morgan* bericht omtrent den slag bij Lemberg het volgende: Het gevecht werd afgebroken, onze troepen 105 trokken terug en werden in posities gebracht die voor verdediging de meest gunstige omstandigheden aanbieden. Ons plan, door een snel en koen offensief het Russische leger te verslaan, mislukte niet door gebrekkige leiding of inferioriteit der troepen; integendeel volbrachten leiding en troepen het bovenmenselijke, maar het heroïsme van het leger kon niet op tegen de kolossale overmacht van den vijand. Vastgesteld is, dat de overmacht der Russen vele divisies bedraagt, waarbij nog in 110 aanmerking moet genomen worden, dat een Russische divisie sterker is dan een bij ons. Verder zijn de Russen, met de mobilisatie ver vooruit, daar zij lang vóór het officieel begin van den oorlog ermede begonnen. Eindelijk hebben wij bijna de geheele hoofdmacht der Russen tegenover ons. Wanneer men dit alles bedenkt, kan men eerst de 115 restatie onzer troepen juist beoordeelen, die in gevechten welke bijna ononderbroken drie weken duurden, stand hielden, een aanhoudend offensief bewaarden. Zestigduizend gevangenen met drie honderd stukken geschut vielen ons in handen, maar hoe groot ook deze gedeeltelijke successen waren, zij konden niet tot het gewenschte resultaat leiden, wijl de Russen letterlijk voor iedere verslagen divisie een nieuwe naar voren brengen konden. Hoogere strategische overwegingen verlangen thans verzameling onzer 120 troepen in een stelling, waarop de Russische overmacht zich komt verpletteren. Wij kunnen hier rustig den aanval afwachten. Ik herhaal nogmaals, onze troepen zijn niet verslagen, voelen zich ook niet verslagen. Het leger betreft een stelling die zoo sterk is, dat zij iederen vijand het hoofd zou kunnen bieden.

125 **De Serviërs in Oostenrijk.**

ESSEG, 14 Sept. (W. B.) De Slavonische pers bevat de volgende mededeeling uit Rome van 9 Sept.: De Servische troepen trokken gistermiddag, eene divisie sterk, over de Save en drongen Oostenrijksch gebied binnen. Onze troepen waren dadelijk ter plaatse en namen het gevecht op.

130 **Op het Zuidelijk oorlogstooneel.**

De nederlaag der Montenegrijnen bij Bileka.

Over de nederlaag der Montenegrijnen bij Bileka, waar zij door de Oostenrijkers onder generaal Pingvacz werden verslagen, melden de Weener bladen: De in de linie Awowatsj- 135 Lepnik staande 3e berg brigade begon op 30 Augustus de aanvallende beweging tegen de Montenegrijnen, die een aanval op Bileka voornemens waren, dien zij door een bombardement van drie dagen hadden voorbereid. Generaal Pongracz gaf bevel tot den algemeenen aanval op den, in aantal sterkeren vijand, die door Servische en Russische officieren werd aangevoerd. Het bevel over de Montenegrijnen werd gevoerd door den 140 brigade-generaal Woekotitsj, een der beste Montenegrijnsche officieren. De Oostenrijkers wierpen reeds bij den eersten aanval de Montenegrijnen uit de door aarden werken beschermde positie. Doch de Montenegrijnen slaagden er in zich weer te verzamelen en tegen-aanvallen te ondernemen. In den avond van den tweeden dag werden de Montenegrijnen, na door de berg artillerie krachtig beschoten te zijn, bij een 145 bajonet-aanval uiteengedreven, 150 Montenegrijnen werden gevangen genomen.

Op Zee.

De Duitse kruiser "Hela" vernietigd.

150 BERLIJN, 14 Sept., 3 u. 45. (W. B.) Ambtelijk wordt bekend gemaakt, dat de kleine
kruiser "Hela" gistermorgen gezonken is, na getroffen te zijn door een torpedo van
een vijandelijke onderzeeboot. Bijna de geheele bemanning is gered. De mededeeling is
155 ondertekend door den waarn. chef van den marinestaf Belincke. [De "Hela" is een
kleine kruiser, welke reeds in 1895 te water werd gelaten. De waterverplaatsing is
2050 ton. De snelheid is 19.5 knopen. De bewapening bestaat uit twee kanonnen van
8.8 c.M. en vier van 5.4 c.M. De bemanning telt 191 koppen. Red. H.]

De "Red Cross".

NEW-YORK, 14 Sept. (Reuter.) Het stoomschip "Red Cross" is naar Falmouth vertrokken.

160 **BELGIË.**

De schending der Belgische neutraliteit.

De *Belgische legatie* zendt ons de volgen, de mededeeling: De Belgische regeering
teekent nogmaals verzet aan tegen de beweringen van de Duitse pers, strekkende om
te doen gelooven, dat Frankrijk de onzijdigheid van België heeft geschonden. De
165 "Norddeutsche Allgemeine Zeitung" heeft een zoogenaamde verklaring openbaar gemaakt
van twee Fransche soldaten, die bevestigen, dat den 30en Juli het Fransche
infanterie-regiment no. 45 heimelijk naar Namen zou vervoerd zijn, en dat het
dientengevolge bewezen is, dat de leiding van het Duitse leger het recht had België
170 te betreden, omdat Frankrijk met medeweten van de Belgische regeering de neutraliteit
van België had geschonden. Van andere zijde heeft de Brusselsche correspondent van
het "Algemeen Handelsblad" te Amsterdam den 7en September geschreven, dat Fransche
troepen zich in den ochtend van 3 Augustus in het spoorwegstation te Brussel bevonden
en dat men ter zelf der tijd Fransche cavaleristen had gezien, die langs den weg van
Bouillon-Paliseul België binnendrongen. De Belgische regeering protesteert zeer
175 krachtig tegen deze beweringen, die dienen moeten om de meeningen over de schending
van het volkenrecht en van de traktaten, door Duitschland begaan, op een dwaalspoor
te brengen. België heeft den 4en Augustus, 's avonds 10 uur, een beroep gedaan op de
waarborgers zijner onzijdigheid. Het is een voldongen feit, dat de Fransche troepen
de grens eerst eenige dagen na dat beroep hebben overschreden. De Duitse troepen
180 zijn den 4en Augustus 's morgens in België doorgedrongen. Het is van algemeene
bekendheid, dat de Fransche troepen den 3en Augustus niet in het station te Brussel
waren. Het geheele corps diplomatique zou het kunnen getuigen en zelfs de gezant van
Duitschland, die de Belgische hoofdstad nog niet had verlaten. Deze uitvindzels van
185 correspondenten van buitenlandsche bladen zijn betreurenswaardig." [Wij moeten naar
aanleiding van het bovenstaande officieele Belgische communiqué opmerken, dat de
mededeeling in ons blad van 7 September niet afkomstig was van onzen Brusselschen
medewerker, maar dat dit een telegram was van het Wolff-Bureau te Berlijn, waarin
melding gemaakt werd van een bericht, door den Brusselschen briefschrijver aan het
190 "Berliner Tageblatt" aan zijn blad verzonden. Red. *Handelsblad.*]

DUITSCHLAND.

Socialistische toenadering.

BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) De socialistische Rijksdagafgevaardigde Haas richt in het
tijdschrift *März* een open brief aan den Franschen sociaal-democratischen minister
195 Marcel Sembat, waarin hij zegt: Te Bern en te Basel waren wij samen,
gemeenschappelijk de hoop koesterende, dat een verstandhouding tusschen Duitschland
en Frankrijk mogelijk zou zijn, hadden de overtuiging dat dit werk voor den vrede
vrucht kon dragen voor de beschaving. Ofschoon de meerderheid van den Rijksdag en de
Fransche volksvertegenwoordiging stond op den grondslag van de conferentie van Bern,
200 kwam er oorlog, een oorlog dien het Duitse en het Fransche volk niet wilden, die
echter het Russische Czarisme over ons bracht. De Fransche en Engelsche regeeringen
hadden Rusland binnen de grenzen van verstand en menselijkheid kunnen terugbrengen.
Zij deden het niet. Rusland was zeker van Franschen en Engelschen steun. Alleen
daardoor kon het door mobilisatie de vredelievende pogingen van den Duitschen keizer
205 verijdelen. Haas vraagt dan Sembat: had het Czarisme het recht den beschermer van
alle Slaven te willen zijn, hetzelfde Czarisme, dat alle vrijheid in het eigen land
onderdrukt? Haas wijst Sembat op de verantwoordelijkheid tegenover de
wereldgeschiedenis, welke hij op zich nam door zitting te nemen in het Fransche
ministerie, vooral door het onderschrijven van de ministerieele verklaring, die het
210 Fransche volk moest tevreden stellen met den leugen, dat Berlijn reeds voor de Russen
sidderde. Gelooft de sociaaldemocraat Sembat, dat een volk als het Duitse, den
oorlog voerend in gesloten eendracht van Heydebrand tot Liebknecht, door het Czarisme

215 der Slaven overwonnen worden kan? Wil hij de overwinning van het Czarisme? Dit is de
vijand van het Fransche volk zoo goed als van het onze, het is de vijand van alle
vrijheid en beschaving, van allen vooruitgang. De wereld verwacht, roept Haas zijn
partijgenoot toe, dat gij de oplossing voor dit conflict zult vinden. Er is een
oplossing, die een geluk zou zijn voor Frankrijk en de menschheid.

ENGELAND.

220 **Werkloosheid door den oorlog.**

LONDEN, 14 Sept. (Reuter.) Terwijl volgens de Vorwärts het aantal werkloozen in
Duitschland reeds in de millioenen loopt, heeft de oorlog weinig invloed op de
Engelsche industrie. De fabrieken blijven nagenoeg overal aan den gang als altijd.

225 **De redevoering van Burns.**

In tegenspraak met het bericht uit Engelsche bron, dat de redevoering van John Burns
tegen den oorlog – in eenige Duitsche bladen vermeld, – zou verzonnen zijn, meldt de
Berlijnsche nieuwsagentuur "Berolina", dat die redevoering, naar een harer
berichtgevers meldde, gehouden is in een der vele protestvergaderingen tegen den
230 oorlog. Het stenogram dier redevoering is in het bezit der "Berolina". Ditzelfde
agentschap vermeldt, dat ook de Lord-Mayor van Londen zich tegen den oorlog heeft
uitgesproken. [Wij moeten hier echter aan toevoegen, dat alle Londensche bladen
ontkend hebben, dat John Burns een redevoering tegen den oorlog heeft gehouden, en
dat het wel vrij onmogelijk zou zijn in Londen, in Albert Hall, een redevoering tegen
235 den oorlog te houden, laat staan een, die door geen der verslaggevers zou zijn
bijgewoond, zoodat er geen verslag in een der Engelsche bladen over verschenen is.]

TURKIJE.

De opheffing der capitulaties.

240 Een telegram uit Konstantinopel heeft de mededeeling gebracht, dat de Turksche
regering de capitulaties met de Europeesche mogendheden opgeheven heeft. Deze
capitulaties zijn verdragen tusschen de Christelijke Staten en Turkije gesloten,
waarbij de onderdanen der bedoelde staten zijn onttrokken aan de jurisdictie van de
Turksche rechtbanken, doch onderworpen zijn aan een consulaire rechtspraak met zeer
245 uitgebreide bevoegdheden. De consuls, die met de rechtspraak zijn belast, hebben
politiemacht over de onderdanen van den staat, waartoe zij behooren en spreken recht
in civiele- en strafzaken, waarin de beklaagde of de beide klagers tot hun land
behooren. Een beperking dezer consulaire rechtspraak werd verkregen door de invoering
van gemengde rechtbanken, die uit Turksch en vreemde rechters bestaan, en die belast
250 zijn met de rechtspraak in geschillen tusschen Turken en vreemdelingen, of tusschen
vreemdelingen van verschillende nationaliteiten. Jarenlang heeft Turkije naar de
opheffing dezer capitulaties gestreefd, thans heeft het de gelegenheid aangegrepen,
nu geheel Europa in oorlog is, om die afgeschafte te verklaren.

255 **INDIË.**

Het Engelsche ministerie, van buitenlandsche zaken deelt aan de Engelsche legatie te
's-Hage het volgende mede: Het verhaal van een' revolutie in Indië, dat door Duitsche
gezantschappen in sommige hoofdsteden is verspreid, is een puur verzinsel. De
gevoelens in Indië zijn gelijk deze beschreven zijn in de mededeeling, aan de pers
260 gedaan op 10 September j.l.

TELEGRAMMEN.

Home Rule.

265 LONDEN, 14 September. (Reuter.) In het Lagerhuis heeft minister Asquith aangekondigd
dat de regering voornemens is Home Rule en de scheiding van kerk en staat tot wet te
verheffen, doch zich voorstelt een wetsontwerp in te dienen waarbij de maatregelen
van uitvoering worden geschorst voor twaalf maanden, of voor langer tijd, indien de
oorlog dan nog niet mocht zijn geëindigd. Minister Crewe herhaalde in het Hoogerhuis
deze verklaring, belovende dat een aanvullingswet zal worden ingediend en in
270 behandeling gebracht vóór de Home Rulewet in werking treedt.

Nederland en de Oorlog.

Mededeelingen van het koninklijk Nationaal Steuncomité.

275 Uit verscheiden aanvragen is gebleken, dat wel het bestaan van het Kon. Nat.
Steuncomité algemeen bekend is, doch dat over de samenstelling, het doel en de
werkwijze nadere toelichting gewenscht wordt. De velen, die door giften hun steun
verleenden hebben bovendien het recht te vernemen, wat het Kon. Nat. Steuncomité tot
nu toe heeft verricht. De samenstelling van het comité is geschied naar de

280 bedoelingen van H. M. de Koningin, die op 10 Augustus bijeen riep vertegenwoordigers van Werkloosheidsraad, Algemeene armencommissie, Nat. Vrouwenraad, het Ned. Landbouwcomité, de Nat. Tuinbouwraad en de Maatschappij van Nijv. en hen uitnoodigde samen te werken met de reeds opgerichte plaatselijke commissie tot steun. Wat zijn deze zes organisaties? Dat de Mij. van Nijv., de Nat. Tuinbouwsad en het Ned. Landbouwcomité gerekend kunnen worden landbouw en industrie te vertegenwoordiger is

285 bekend. De algeheele Armencommissie, ingesteld door art. 82 van de Armenwet 1912, is de vertegenwoordiging der armenraden, die weer elk alle vereenigingen van armenzorg bijeen brengen. De Nat. Vrouwenraad omvat niet minder dan 40 vereenigingen, en mag beschouwd worden als de federatie van alles wat door en voor vrouwen geschiedt. De werkloosheidsraad is pas sedert kort, n.l. in Juni van dit jaar, opgericht en is

290 een federatie van negen lichamen, die alle over 't geheele land werkzaam zijn, n.l. de Nat. Ver. tegen de Werkloosheid; de Ver. van Ned. Arbeidsbeurzen, de Ver. van werkloosheidsfondsen, de Nederlandsche Bond voor Werkverschaffing, de Ned. Ver. Landverhuizing, het Ned. Verbond van Vakvereenigingen, het Chr. Verbond van Vakvereenigingen, het Bureau voor R. K. Vakactie, het Neutraal Verbond van

295 Vakvereenigingen. De werkloosheidsraad heeft ten doel samenwerking tusschen genoemde vereenigingen bij de bestrijding van de werkloosheid te bevorderen. Doel van het Kon. Nat. Steuncomité is den band te vormen tusschen die groote nationale organisaties en de plaatselijke comités, die wegens den heerschenden nood zijn opgericht, opdat er eenheid en kracht

300 gegeven kan worden aan alle werkzaamheid. Werkwijze. Om dit doel te bereiken is een comité van uitvoering benoemd met een uitgebreid secretariaat. Uit de verdere mededeelingen zal wel blijken, waarvoor dat laatste noodig was. In de commissie van uitvoering zijn de zes nationale organisaties vertegenwoordigd. De namen zijn uit den oproep van het comité voldoende bekend. De taak, die te verrichten was. Herstel van

305 't economisch leven. Toen het Kon. Nat. Steuncomité optrad, zag het een reusachtige teak voor zich. Het ging er toch om werkloosheid te bestrijden, dat wil zeggen, om allereerst te trachten werkloosheid te voorkomen, ten einde daarna te helpen den nood te lenigen van die toch werden getroffen. Er was plotseling een stagnatie in 't geheele economische leven opgetreden. Het crediet was zoo sterk geschokt, dat het

310 bijna opgeheven scheen, het vervoer bijna algemeen gestremd, allerlei grond- en hulpstoffen ontbraken, talrijke arbeiders en leidende personen waren onder de wapenen geroepen. In 't kort, alles scheen gedesorganiseerd. Bij groote aantallen werden arbeiders ontslagen en zaken stopgezet. Het Kon. Nat. Steuncomité is onmiddellijk begonnen met pogingen om het economisch

315 leven weer in gang te brengen, en is daarbij gesteund door den loop van zaken. Toch is de taak zeer belangrijk geweest. Samengewerkt is met het militair bestuur om het spoorwegverkeer te verbeteren, belemmering voor de binnenlandsche scheepvaart weg te nemen. Zoowel in 't algemeen als in bijzondere gevallen is bevorderd, dat het crediet voor de nijverheid werd hersteld, al konden niet alle wenschen bevredigd worden.

320 Een zeer uitgebreide taak was en bleef tot op heden de steun tot het verkrijgen van grond- en hulpstoffen. Het was niet alleen het gebrekkig vervoer en de oorlogsmolest, maar het waren vooral de uitvoerverboden zoowel hier te lande als elders, die het voor vele industriën noodzakelijk maakten om steun te zoeken en ook andere handelsrelatiën aan te knoopen. Het Kon. Nat. Steuncomité had hiervoor een zeer

325 uitgebreide correspondentie te voeren, terwijl het secretariaat door besprekingen, telefoon en telegraaf elke aanvraag met grooten spoed afhandelde, voorgelicht en geleid door twee sub-commissies voor 't vervoer en de industrie, die zeer snel bewerkten, dat zij eigenlijk één enkele commissie vormden. In die commissie zaten dr. A. Plate, G. A. Kroller, jhr. J. London, dr. F. G. Waller, mr. J. C. A. Everwijn, J.

330 van Hasselt, G. S. de Clercq, met den ondervoorzitter en algemeen secretaris, benevens de secretarissen mr. J. A. de Brauw en mr. W, van Waterschoot van der Gracht. Geregeld komen op het bureau talrijke telegrammen en brieven in over moeilijkheden die de industrie ondervindt en door wier opheffing werkloosheid wordt voorkomen. Van

335 zeer bij zonderen aard waren twee bedrijfstakingen, wier stilstand niet alleen werkloosheid meebracht, nl. de tuinbouw en de visscherij. Daardoor toch ging een groote hoeveelheid voedsel verloren, dat, of wel voor voeding van 't eigen volk kon dienen of als waardevol ruilmiddel andere goederen binnen 't land moest brengen. Twee subcommissies hebben zich voortdurend bezig gehouden met de vraag hoe hier te helpen

340 was. Die voor den land- en tuinbouw bestond uit de heeren P. van Hoek, jhr. mr. W. Th. C. van Doorn, mr. J. Linthorst Homan, C. van Lennep, F. B. Löhnis, J. Smid, dr. H. Blink en prof. Is. P de Vooys, J. W. Albarda. Die voor de visscherij was samengesteld uit J. M. Bottemanne, J. Simons, mr. M. de Mos en mr. J. A. de Wilde. Ondertusschen hebben de omstandigheden veroorloofd, dat de tuinbouw en visscherij

345 weer voor een deel het bedrijf konden hervatten. Leniging van nood. Uit den aard en
de samenstelling van het Kon. Comité volgde reeds onmiddellijk, dat het directe
verleenen van steun geheel moest worden overgelaten aan de plaatselijke commissies.
Deze konden de omstandigheden beter beoordeelen en den steun inrichten naar de
eischen der omgeving.

350 Het beginsel, waarvan word uitgegaan was, dat de nood allereerst in en door de eigen
omgeving moest worden gelenigd. Vandaar dat het Kon. Nat. Steuncomité de verzameling
van gelden ter plaatse nergens heeft willen belemmeren en geen circulaires uitzond of
collecten hield. De taak van het Kon. Nat. Comité was echter toch nuttig en noodig en
kon juist door hare samenstelling het beste verricht worden. Het betrof allereerst

355 het geven van voorlichting over de beste wijze van hulp. Dit moge misschien
oppervlakkig gering schijnen, maar de wijze, waarop steun verleend wordt, is van de
grootste beteekenis. In 't algemeen kan die hulp bestaan in een uitkeering of in
werkverschaffing. Zooals reeds hiervoor is uiteengezet, deed het comité al wat in
zijn macht is om het gewone werk in gang te houden. Werkverschaffing is echter wat

360 anders. Het is het zoeken van werk voor werklozen. Daarbij doen zich tal van
moeilijkheden voor. De Nederl. Bond voor werkverschaffing trachtte overal juiste
denkbeelden ingang te doen vinden om teleurstellingen te voorkomen. Het Kon. Nat.
Steuncomité moedigt het streven van den Nederlandschen Bond voor werkverschaffing,
evenals dat van de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen zoo krachtig mogelijk

365 aan en brengt beide in verband met de plaatselijke steuncommissies. Wanneer de hulp
bestaat in een uitkeering, doen zich tal van praktische moeilijkheden voor. Het Kon.
Nat. Steuncomité tracht bij de oplossing daarvan behulpzaam te zijn. Het bureau heeft
contact gevonden met de plaatselijke commissies en zal trachten dit zoodanig te
onderhouden, dat er met behoud van ieders zelfstandigheid in een zelfden geest wordt

370 gehandeld. Daar er ongeveer 350 plaatselijke comités zijn opgericht, brengt dit een
uitgebreid werk mee. In 't algemeen heeft het Kon. Nat. Steuncomité ten opzichte der
uitkeering de volgende denkbeelden bevorderd:

1o. zooveel slechts doenlijk is, moet er onderscheid gemaakt worden tusschen den nood
als gevolg der tijdsomstandigheden en de armoe, die reeds bestond. Treedt voor de

375 eerste het steuncomité op, zoo dient de bestaande armoe geheel voor rekening van
armenzorg te blijven. 2o. De geldelijke uitkeering aan arbeiders, die zich verzekerd
hadden tegen de financieele gevolgen van werkloosheid, worde door werklozenkassen en
-fondsen uitgekeerd. Het voorstel van Minister Treub aan de gemeentebesturen schiep
de mogelijkheid om dit te doen buiten de steuncommissies om. 3o. De uitkeeringen aan

380 arbeiders, die in vak- of algemeene werklievenverenigingen georganiseerd zijn,
kunnen het doelmatigst gegeven en gecontroleerd worden door de besturen dier
verenigingen. Een tweede taak van het Kon. Nat. Steuncomité inzake de uitkeeringen
betreft de voedingsmiddelen. In beginsel verdient het de voorkeur de uitkeeringen te
doen in geld en ieder vrij te laten dit te besteden naar goeddunken. Er is echter in

385 deze abnormale omstandigheden reden om te verwachten, dat van dien regel zou moeten
worden afgeweken. Allereerst zou de nood wel eens zoo groot kunnen worden, dat men
blij zou moeten zijn den honger te stillen door de allernoodzakelijkste
voedingsmiddelen uit te reiken. Vooral echter zijn de gevaren niet denkbeeldig dat
enkele soorten voedingsmiddelen schaarsch of duur zouden worden, hetzij doordat b.v.

390 niet genoeg groenten geconserveerd werden, hetzij doordat de uitvoer tegen hooge
prijzen te groot werd, hetzij door gebrek aan invoer. Reeds van 't begin af heeft het
Kon. Nat. Steuncomité de vragen, die zich hierbij voordoen, nauwkeurig onderzocht
door een speciale sub-commissie voor levensmiddelen. Commercieele overwegingen maken
het niet geraden, uitvoerige mededeelingen te doen over de stappen, die reeds zijn

395 gedaan. Een gelijksoortige taak werd door het Kon. Nat. Steuncomité reeds ter hand
genomen inzake de kleeding, dekking en schoeisel voor de noodlijdenden. Ten slotte is
het de taak van het Kon. Nat. Steuncomité waarvoor het bij uitstek een beroep deed op
de milddadigheid om bij te springen, waar de plaatselijke hulp te kort schiet.
Verscheiden aanvragen zijn reeds uit allerlei streken van het land gedaan om

400 financieelen steun. Uiteraard wordt elke aanvraag nauwkeurig onderzocht, meestal door
bezoek of door andere bevoegde beoordeelaars een voorlichting te vragen. Individueele
aanvragen worden steeds naar de plaatselijke commissie verwezen en dat zijn het, die
hun aanvragen tot het Kon. Nat. Steuncomité kunnen richten. Reeds zijn enkele
toestaan, terwijl later de handelingen van de commissie van uitvoering bekend zullen

405 worden gemaakt nou het haar werk zeer belemmeren, en zou het bovendien weinig
strooken met de belangen die behartigd worden, indien het optreden op dit gebied
gemaakt zou worden. Ofschoon dit voor de hand ligt, zou uit het stilzwijgen van het
Kon. Nat. Steuncomité ten onrechte afgeleid kunnen worden, dat het niet evenzeer als
de plaatselijke commissies hielp de nood te lenigen. Er is reeds mede aangevangen en

410 er zal ongetwijfeld nog zeer veel geld noodig zijn. Het Kon. Nat. Steuncomité meent

dan ook te mogen mededeelen, dat de oproep om steun van kracht blijft. Die oproep gelde vooral de personen, die mede door de hulp van het comité aan 't werk en in verdiensten blijven, in het bijzonder de nijverheidsondernemingen en de handelszaken, waarvan er enkele buitengewone verdiensten maken konden. (Laatste gedeelte ongecorrigeerd.)

De "Kawi".

Het stoomschip "Kawi" van den Rotterdamschen Lloyd, eergisternacht te Rotterdam aangekomen, had zeven maal ontmoetingen met Engelsche oorlogsschepen. De eerste maal, bij Gibraltar, werden zeven Duitschers van boord gehaald. Aan den ingang van het Kanaal nog eens drie, die echter later weer werden teruggebracht. De laatste ontmoeting met een Engelsen oorlogsschip deed bijna het gevaar ontstaan dat De "Kawi" zou worden opgebracht. Het weer was echter zoo zwaar, dat het oorlogsschip er de voorkeur aan gaf in open zee te blijven en het ook blijkbaar niet verantwoord, achtte het Nederlandsche schip te dwingen op de kust aan te houden. Zoo is dus de "Kawi" het eerste schip, dat zijn lading ongebroken te Rotterdam aanbrengt. De lading was niet groot, wijl het stoomschip even na het uitbreken van den oorlog van Indië is vertrokken en verschepers daar geen lust hadden veel mee te geven. In elk geval was de samenstelling der lading toch als van andere Indische booten en had dus met even veel of even weinig recht gedeeltelijk als contrabande beschouwd kunnen worden.

De Nederlandsche Industrie en de crisis.

Het is op dit oogenblik nog onmogelijk een overzicht te geven van de gevolgen die de oorlog heeft gehad op de verschillende takken van onze industrie. Hoe groot echter het percentage der werklieden is, dat door de mobilisatie en den stilstand in de bedrijven aan hun gewone werkzaamheden zijn onttrokken, kan eenigszins blijken uit het aantal ongevallen dat bij de Rijksverzekeringsbank aangegeven wordt. Terwijl dit in gewonen tijd ongeveer 230 per dag bedraagt, is dit cijfer thans gedaald tot een gemiddelde van 180. Aangezien de kans om een ongeluk te krijgen nu natuurlijk precies is als altijd, mag men uit deze vermindering afleiden, dat onze Nederlandsche industrie voor meer $\frac{1}{2}$ stil ligt.

Te Parijs achtergebleven bagage.

Hr. Ms. gezantschap te Parijs heeft met de directies der verschillende spoorwegstations te Parijs en met de firma Bedel, een agentschap van verhuizingen aldaar, maatregelen getroffen om koffers die aldaar door Nederlanders zijn achtergelaten in te lossen en bij bedoeld agentschap in bewaring te geven. Met het oog op den oorlogstoestand zal met het opzenden van deze bagage tot na den oorlog moeten gewacht worden.

De Vlissingsche mail.

Men schrijft ons uit Vlissingen: De mailboot, welke Zaterdagavond alhier moest binnenkomen, was twee en een half uur te laat van Folkestone vertrokken en kwam daardoor te laat hier om nog bij daglicht binnen te komen. Daar het verboden is aan schepen om in het donker te varen en omdat thans alle lichten gedoofd zijn, bleef de boot tot Zondagmorgen zes uur voor Westkapelle liggen en kwam eerst toen op ee haven. De 230 passagiers, die aan boord waren, maakten een stormnacht mede en velen moesten dan ook tol aan Neptunus betalen. Als het binnenkort reeds om voor zessen donker is, zal wel een wijziging in den dienst moeten komen, want dan zou de boot nooit voor donker hier kunnen zijn.

Vaart op Bordeaux.

Naar De "N. R. Ct." verneemt, wordt de dienst van Rotterdam op Bordeaux hervat. Aanstaaende week (24 Sept.) zal het stoomschip "Hollandia", dat vroeger geregeld voornoemden dienst waarnam, van Rotterdam vertrokken.

Geconfiskeerde paarden.

De resteerende vijf paarden van de negentien te Zevenaar geconfiskeerde, waarvan er met machtiging onzer Regeering weder veertien mochten worden uitgevoerd, zijn thans ter beschikking gesteld van den eigenaar, onder beding, dat ze ten uitvoer verboden zijn.

Vluchtelingen te Vlissingen.

Men schrijft ons uit Vlissingen: Nu de berichten uit de buurt van Antwerpen en het Westen van België wat gunstiger luiden voor de Belgen, is het aantal aankomende vluchtelingen de laatste dagen veel verminderd, maar toch komen er nog steeds aan.

480 Voor hen, die geheel zonder middelen van bestaan zijn en hier slechts een kort oponthoud zullen hebben, is plaats gemaakt in een der loodsen op het haventerrein, waar reeds een paar honderd nachtverblijf vonden en waar zij door liefdadige menschen van ververschingen worden voorzien.

Gezelligheid voor de forten.

485 Zaterdagavond sprak dr. Rijkens, arts te Amsterdam, voor de bezetting van het fort bij Hoofddorp over "de gezondheidsleer voor den soldaat." Aan de hand van een serie mooie lantaarnplaten gaf hij den soldaten veel behartenswaardige wenken. Zijn gehoor volgde den doctor met groote aandacht, wel een bewijs hoezeer men de zwaarte van zijn betoog voelde. Daarna zong mej. Erna Gerzon, begeleid door mevr. Bety Rijkens-Culp, eenige mooie Hollandsche liederen. 't Was een slot dat pakte.

490 **Koopmansgilde in Duitschland.**

In een bestuursvergadering van het Eerste Nederlandsche Koopmansgilde in Duitschland te Düsseldorf is besloten den heer dr. Theodor Metz als secretaris aan te stellen. Met het oog op de tegenwoordige tijdsomstandigheden wordt verwacht, dat door deze benoeming het werken van de kamer in het belang van den Hollandsch-Duitschen handel de gewenschte resultaten zal brengen. De heer Metz is dagelijks des voormiddags van 495 8½ tot 12 uur, Bismarckstraat 44/46, Getreidehaus, Kamer No. 3, voor belanghebbenden te spreken.

De deken van het corps diplomatique.

500 Sedert het vertrek van den heer Marcellin Pellet, gezant van Frankrijk, uit 's-Gravenhage, treedt als deken van het *corps diplomatique* aldaar op de gezant van Italië, de Hertog van Calvello.

Ned. Roode Kruis.

505 Het Hoofdcomité van het Nederlandsche Roode Kruis heeft benoemd tot leden der commissie,, aan welke het in ontvangst nemen van giften is toevertrouwd, die den gevangenen der oorlogvoerenden ten goede zullen komen: M. B. Rost van Tonningen, adjudant i.b.d. van H. M. De Koningin, oud-luitenant-generaal en commandant van het leger in Ned.-Indië; jhr. mr. dr. A. J. van Citters, gezant i. d.; J. C. Verspyck 510 Mijnsen, oud-luitenant-kolonel der infanterie; en jhr. mr. E. B. F. F. Wittert van Hoogland, commies-griffier van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Het Hoofdcomité verzoekt alle giften, zoowel die in geld als die in natura, onder duidelijke opgave van de bestemming, die aan deze gegeven moet worden, te doen toekomen aan den oud-luitenant-kolonel J. C. Verspijck Mijnsen te 's-Gravenhage, Informatiebureau voor 515 zieken en gewonden, Kneuterdijk 20, Den Haag. Deze commissie heeft haar ontstaan te danken aan een op de 9de internationale conferentie van het Roode Kruis te Washington (7-17 Mei 1912) gevoteerde resolutie, bij welke de wenschelijkheid werd uitgesproken, dat door de nationale comité's van het Roode Kruis speciale commissies in het leven zouden worden geroepen, die bij het zich voordoen van oorlogen belast zullen worden met het in ontvangst nemen van giften welke den gevangenen der oorlogvoerenden door 520 tusschenkomst van het Internationaal comité te Genève zullen uitgereikt worden. Tot dat einde zijn door dit Internationaal comité bij de regeeringen dor verschillende oorlogvoerende Staten neutrale gedelegeerden geaccrediteerd welke voor de uitreiking dier giften zullen zorg dragen, met dien verstande, dat zoowel giften voor met name 525 aangegevene gevangenen, als giften voor bepaalde categorieën van gevangenen hare bestemming zullen bereiken, terwijl bij de uitreiking tevens rekening zal worden gehouden met de bedoelingen der gevers, de behoeften dor gevangenen en de instructies dor militaire autoriteiten.

530 **De begrafenis van Aristarchi.**

Thans is vastgesteld dat de teraardebestelling van het stoffelijk overschot van den Turkschen gezant, Aristarchi bey, op de algemeene begraafplaats te 's-Gravenhage zal geschieden. De stoet zal Woensdag a.s. 11 uur het sterfhuis aan den Bezuidenhout 535 verlaten.

Uit de Vereenigde Staten.

Het reorganisatieplan der American Waterworks & Guarantee Company, gedateerd 16 Jan. 1914, is thans van kracht verklaard. Het bedrag California-Idaho obligatiën, gedeponeed onder de overeenkomst van 10 Nov. 1913 loopt \$5,522,000, n.l. \$4,659,900 540 bij de Equitable Trust Cy. te New-York en \$862,100 te Parijs en Luik. Wegens den oorlog konden laatstgenoemde obligatiën niet naar New-York worden gezonden. De nieuwe obligatiën zullen op of tegen 1 Oct. 1914 voor aflevering gereed zijn. Het werd niet

wenschelijk geacht in dien tusschentijd tijdelijke obligatiën uit te geven. Verwacht wordt dat de voornaamste ondermaatschappijen als de Henry R. Werthington Cy., de
545 Blake & Knowles Steam Pump Works en de Power & Mining Machinery Cy., als gewoon
zullen doorwerken. De receivers verwachten de zaken van de International Steam Pump
zonder onderbreking te kunnen voortzetten. Het obligatie-houderscomité hoopt spoedig
in staat te zijn een reorganisatieplan te formuleeren. Wanneer obligatiehouders niet
550 tevreden zijn met het plan zullen zij in de gelegenheid worden gesteld hunne
gedeponeerde stukken terug te nemen. Het receiverschap voor de International Steam
Pump Company was noodzakelijk, meldt de "Chronicle", omdat, ofschoon de maatschappij
goede zaken maakte en aanmerkelijk meer verdiende dan haar interestlasten, men niet
in staat was den interest van circa, \$235,000 en de amortisatiefondsaflossing van
555 \$250,000 per 1 September op de first lien 20-jarige 5% obligatiën te betalen. Ook
ontbrak het de maatschappij aan voldoende werkkapitaal. Behalve deze obligatiën,
waarvan \$9,347,900 uitstaan, heeft de maatschappij geen andere schuld dan hare
loopende maandelijksche rekeningen van circa \$115,000 en \$1,150,000 collateral trust
560 notes vervallende 2 Oct. a.s., die verzekerd zijn door goed onderpand. De deposanten
zullen echter onmiddellijk hun aandeel ontvangen van de betaalde Cash voor de
nietbetaalde coupons per 1 Oct. 1913 en 1 April 1914. De voorgeschoten couponbedragen
zullen het eerst worden betaald met opgelopen interest naar den maatstaf van 6% per
jaar. Voor de te Parijs en Luik gedeponeerde obligatiën is een afzonderlijke
overeenkomst getroffen.

565 **Northern Pacific.**

Over het boekjaar, geëindigd 30 Juni, bedroegen de bruto-ontvangsten \$68,544,801
(\$72,676,139) en de exploit.kosten \$41,472,052 (\$44,673,298), zoodat de netto-
ontvangsten \$27,072,749 (\$28,002,841) beliepen. De totale inkomsten bedroegen per
570 saldo \$27,986,658 (\$28,938,506). Daarvan gaat af voor diverse claims nihil
(\$750,000), interest en pacht \$8,331,411 (\$7,374,988) en dividend (7%) \$17,360,000
(als v. j.), zoodat het boekjaar sluit met een saldo-surplus van \$2,295,247
(\$3,453,518).

De Deutsche Oorlogsleening.

575 NEW-YORK, 14 Sept. (Reuter.) De "Tribune" publiceert een interview met bankiers,
waarin wordt gezegd, dat die bankiers eenparig hebben verklaard dat Duitschland geen
enkel deel van zijn oorlogsleening van \$250 millioen in de Ver. Staten zal kunnen
plaatsen.

580 **Het disconto in Duitschland.**

De "Fr. Ztg." dringt er op aan, dat de Rijksbank tot een verlaging van haar disconto
zal overgaan. In normale tijden heeft een hoog bankdisconto een tweeledig doel: Het
tegengaan van gouduitvoer en het bewerken van een vermindering der credietischen.
Onder de tegenwoordige abnormale omstandigheden is echter van gouduitvoer, die thans
585 wettelijk verboden is, geen sprake. En wat de credietvraag aangaat, dienen alle
pogingen op een uitbreiding der eischen van handel en nijverheid, d.w.z. op
hervatting van het economisch leven te worden gericht. Een disconto-verlaging zou ook
het succes der oorlogsleening bevorderen.

590 **Buitenlandsche Staatsfinanciën.**

De Council of Foreign Bondholders te Londen bericht de ontvangst van een wissel met
90 dagen zicht op een Londensche firma ten behoeve van den derden halfmaandelijkschen
termijn voor den dienst der 3% diplomatieke schuld van Venezuela over het halfjaar,
eindigende 31 December 1914. Acceptatie van dezen wissel kon tot nu toe nog niet
595 worden verkregen.

Uit Italië.

Aan de "Fr. Ztg." wordt uit Milaan gemeld, dat het voornemen bestaat het
Italiaansche moratorium bij afloop einde September niet te hernieuwen, daar de banken
600 ondanks de talrijke uitzonderingsbepalingen niet voor de onttrekking van gelden
volkomen werden beschermd. Het uitzicht bestaat, dat door eene sterke vermeerdering
van den biljettenomloop de moeilijke toestand kan worden overwonnen.

De New-Yorksche Beurs.

605 De New-Yorksche correspondent van de "Economist" seint: De stemming is hier
optimistischen, maar verwacht wordt, dat de Effectenbeurs voor den onbepekten handel
niet vóór Nieuwjaar zal worden geopend. De geldmarkt is ruimer. Men is van meening,
dat het aanbod van Amerikaansche fondsen door het buitenland bij de opening der Beurs

zeer groot zal zijn.

610

Uit de Ver. Staten.

Onder den invloed van den heer Paul Warburg, die onlangs tot lid van den Federal Reserve Board werd benoemd, en met goedkeuring der andere leden van dien Raad heeft Senator Owen, de vader van de Federal Reserve Act, een wijziging van deze wet ingediend, krachtens welke de Nationale Banken verlof zullen krijgen binnenlandsche wissels te accepteren. Deze maatregel zal er toe kunnen bijdragen een geregelde wisselmarkt in de Unie te doen ontstaan. De regeering had zich vroeger tegen de wijziging verzet, omdat deze bevoegdheid tot gevolg zal hebben dat voor de banken en obligo ontstaat waartegen geen kas-reserve behoeft worden gehouden. Volgens W. J. zal binnenkort een comité van bankiers worden benoemd ten einde een reorganisatieplan uit te werken en deponering van obligatiën te vragen.

625

DE OORLOG, 15 september 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27817]

[Dinsdag 15 September 1914]

EDITIE VAN 2 UUR. AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

630

DE OORLOG

De algemeene toestand. — De toestand op het Westelijk en Oostelijk Gevechtsterrein. — Fransche, Duitsche, Russische en Oostenrijksche voorstellingen. — De houding van Italië. — Brieven en berichten uit de oorlogvoerende landen.

635

De algemeene toestand.

De terugtocht wordt voortgezet. Volgens de sedert gisteren ontvangen berichten uit Parijs hebben de Deutsche troepen de verdedigende stellingen ten noorden van de Aisne, tusschen Compiègne en Soissons moeten ontruimen, en hebben zij Amiens verlaten om terug te trekken op Paronne en St. Quentin. Ook de defensieve stelling bij Reims moest worden ontruimd, en op den rechtervleugel zijn zij van Nancy tot de Vogezes teruggetrokken. Van dit alles is in Duitschland niets bekend geworden. De Deutsche generale staf bepaalt zich tot de mededeeling, dat de Fransche pogingen, om door de Deutsche legers heen te breken mislukt zijn, maar dat nog geen beslissing gevallen is. Indien de Deutsche staf daarmede bedoelt, dat geen der Deutsche legers omsingeld en tot de overgave gedwongen is, dan is dit bericht volkomen juist. Maar de berichten, zoowel van generaal French als van generaal Joffre laten geen twijfel over, dat de voorwaartsche beweging der Deutsche legers tot staan is gebracht, dat zij tusschen Parijs en Verdun in een zeer hevig gevecht zijn gewikkeld en dat zij genoodzaakt zijn geworden om den terugtocht te aanvaarden, over een afstand, die thans voor den uitersten vleugel ongeveer 60 K.M. van de oorspronkelijke plaats bedraagt. Iemand, die gisteren uit Berlijn hier aankwam, was verbaasd over de berichten, in de Nederlandsche bladen voorkomende uit Fransche en Engelsche bron, berichten die in geen der Deutsche bladen waren opgenomen. De oorlogscorrespondent van de "Frankf. Ztg." zond Zaterdag aan zijn blad een bericht, waarin hij meldde: "Toen de rechtervleugel van het leger ten Oosten van Parijs aankwam, werd op 5 September een uitval uit Parijs gedaan, door een sterke Fransche troepenmacht op de lijn Crepy en Valois-Meaux. Die uitval, waarbij de Franschen door sterke artillerie, en zelfs door uit Parijs medegevoerde zware batterijen werden gesteund, werd door de Duitschers teruggeslagen. In aansluiting met dezen aanval volgde ten Z.O. van Parijs een gevecht met zeer sterke Engelsche en Fransche strijdkrachten op de lijn Meaux-Montmérial. Ook tegen dezen aanval hielden de Deutsche troepen stand, doch zij werden genoodzaakt hun rechtervleugel terug te trekken. De Engelschen en Franschen waren door den hardnekkigen tegenstand volkomen gedemoraliseerd, zoodat de Deutsche terugtocht op den rechtervleugel kon plaats hebben, zonder dat de Franschen volgden... Van de andere legers is nog geen bericht ontvangen. De ernstigste gevechten hadden plaats bij den Petit Morin." Verder is niets medegedeeld van de gevechten, die de geheele vorige week plaats hadden, en waarin volgens de Fransch-Engelsche berichten aan de Deutsche legers zulke ernstige verliezen werden toegebracht. Een groote plaats wordt ingeruimd aan de berichten uit Oost-Pruisen, waarin de generaal Von Hindenburg opnieuw meldt de Russische troepen te hebben verslagen, en thans over de Russische grens te zijn doorgedrongen. Het is een vergoeding voor de berichten over den terugtocht der Oostenrijksche troepen tot in Galicië, en de bezetting van Lemberg. Hindenburg, die

670

675 reeds dadelijk na zijn aankomst de Russische legers, dit tot Altenstein waren
doorgedrongen, teruggedreef en daarbij 90,000 gevangenen maakte, heeft sedert de
vervolgving der Russen voortgezet en zond nu berichten, waarin hij melding maakt van
een schitterende overwinning op een frontbreedte van meer dan 100 K.M. Uit de
berichten die van Russische zijde komen over die gevechten worden de nederlagen wel
680 niet rechtstreeks, maar toch zijdelings erkend. De oorspronkelijke stellingen, die
generaal Rennenkampf na de gevechten met Hindenburg innam, zullen wel die geweest
zijn aan de overzijde der grens. Wel blijkt echter uit die Russische berichten, dat
aan Duitsche zijde een aanzienlijke troepenmacht uit België en Frankrijk naar de
Russische grens is gebracht. Trouwens, wij wisten reeds dat in België landstorm-
685 bataljons en marinesoldaten de plaats der troepen hebben ingenomen.
De Russische berichten gaan voort melding te maken van de nederlagen die de
Oostenrijksche troepen in Russisch-Polen en in Galicië hebben geleden. Volgens de
lezingen van die zijde hebben de Russen de rivier de San overgetrokken en de
Oostenrijkers ook daar vervolgd. De Oostenrijksch-Hongaarsche lezing van den toestand
690 daar, die geleid heeft tot het innemen van een meer achterwaarts gelegen zeer sterke
stelling, maakte wel den indruk een zachtere vorm te zijn voor de nederlaag en den
terugtocht, die moet worden toegeschreven aan de groote overmacht waarmede de Russen
oprukten. Maar de legatie der monarchie deelt ons nog verder mede: In verband met de
strekking der berichten uit Petersburg en Londen om uit den uitslag der jongste
veldslagen in Galicië gevolgen te trekken, die geenszins overeenstemmen met de
695 feiten, bepaalt de Oostenrijksch-Hongaarsche legatie zich er toe vast te stellen, dat
het aantal kanonnen door het Oostenrijksch-Hongaarsche leger veroverd – inbegrepen
die, vermeld in het bulletin van generaal Höfer d.d. 13 dezer – 327 stukken bedraagt.
En inmiddels raakt bij dit alles de oorsprong van alle ellende, de Servische
quaestie, in het gedrang. Door de oorlogsverklaring van Rusland kreeg die voor
700 Oostenrijk plotseling een geheel ander karakter. De beslissing lag nu in het noorden,
en de Oostenrijksche legers moesten in de eerste plaats worden gericht tegen den
Russischen tegenstander. De strijd tegen Servië bleef beperkt tot enkele afdelingen,
die nu en dan op Servisch gebied doordrongen, maar telkens weer naar de grens
terugtrokken. Dit heeft de Serviërs er toe gebracht te pogen den strijd op
705 Oostenrijksch gebied over te brengen. Zij trokken de Save over en bezetten Semlin.
Van Oostenrijksche zijde wordt gemeld, dat onmiddellijk troepen ter plaatsen waren,
die den strijd tegen de Serviërs opnamen. Maar van den uitslag van dit gevecht werd
ons nog niets gemeld.

710 **Op het Westelijk oorlogstoneel.**

Duitsche mededeeling.

BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) De Generale Staf bericht uit het groote hoofdkwartier: In
het westen hebben op den rechter legervleugel hevige, tot dusverre nog onbeslist
gebleven, gevechten plaats. De poging van de Franschen om door ons leger heen te
715 breken, is verijdeld. Overigens is nog op geen enkele plaats een beslissing gevallen.

Officieele Fransche berichten.

LONDEN, 14 Sept. (Reuter.) Een te Parijs te 3 uur uitgegeven communiqué zegt, dat de
vijand voortgaat met zijn terugtocht over het geheele front. Aan den rechtervleugel
720 is de terugtrekkende beweging der Duitschers algemeen van Nancy tot de Vogezes.

PARIJS, 14 Sept. (Reuter.) (Communiqué van 11 uur.) Op den linkervleugel hebben wij
overal met de achterhoede en zelfs met de hoofdmacht van den vijand aanraking
gekregen. Onze troepen zijn weder te Amiens, dat door de Duitsche troepen was
725 verloten, binnengerukt. De vijand schijnt weerstand te zullen bieden op een front,
begrensd door de Aisne. In het centrum eveneens op de hoogten ten noordwesten en ten
noorden van Reims. Tusschen Argonne en de Maas trekt hij nog steeds terug. Op den
rechtervleugel is het ons gelukt het fort Troyon, dat in de laatste dagen
herhaaldelijk hevig werd aangevallen, te bevrijden. In Lotharingen blijven onze
730 vervolgende troepen, evenals overal elders, in contact met de Duitschers.
Het moreel en de gezondheidstoestand van onze legers blijft uitstekend.

Het Fransche gezantschap te 's-Gravenhage ontving het volgende telegram: "BORDO AUX,
13 Sept., 7 u. 40. Generaal Joffre bericht aan de regeering der republiek, dat de
735 overwinning der verbonden legers steeds volmakter en schitterender blijkt te zijn.
De in vollen aftocht zijnde vijand gaat voort talrijke gevangenen, zijn gewonden en
een groote hoeveelheid artillerie-materieel, transporten en lastgoederen achter te
laten. Op den linkervleugel zijn de verbondentroepen de Aisne, stroomafwaarts van
Soissons, overgetrokken. Valenciennes en Amiens zijn reeds door den vijand ontruimd.

740 In het centrum staan onze legers ten noorden van de Marne, in de Argonne. De vijand heeft Revigny ontruimd en houdt nog stand te Laimont. In het oosten hebben wij St. Dié, Raon-l'Etape, Baccarac en Lunéville bezet. Op deze wijze ondernemen de verbonden legers, na hun heldhaftig optreden tijdens de vreeselijke worsteling die van 5 tot 12 September geduurd heeft, in de meest volmaakte orde eene vervolging, die, door hare
745 uitgebreidheid en kracht, zonder wedergade is in de militaire geschiedenis, (w. g.) DELCASSÉ, Minister van Buitenl. Zaken.

De Duitschers in Senlis.

LONDEN, 15 Sept. (Reuter's bijz. dienst.) De bijzondere correspondent van de "Daily News" in Frankrijk zendt een vreeselijk relaas over de verwoesting van Senlis door de
750 Duitschers, die de stad tien dagen bezet hielden. De maire en twee andere personen werden gefusilleerd zonder dat hun werd toegestaan afscheid van hun gezin te nemen. De soldaten wierpen bosschen stroo door de vensters der huizen en staken ze aldus in brand. Op den elfden dag kwamen zouaven in honderden auto's aan, de Duitschers namen
755 de vlucht. Een officier, die van zijn regiment was afgeraakt, werd gedood.

Engelsche correspondenten over den Duitschen terugtocht.

LONDEN, 15 Sept. (Eigen bericht.) Van het front is er hedenmorgen geen eigenlijk
760 nieuws. De "Times" verneemt uit Belfort, dat de stad in staat van beleg verkeert, maar op het oogenblik schijnt de vijand den aanval op de versterkingen te hebben opgegeven. De "Times" bevestigt de bezetting van Thann en Altkirch door de Franschen. Donohoe seint uit Gent aan de "Daily Chronicle", dat de Deutsche rechtervleugel volkomen uiteen is geslagen en slechts een vluchtende bende is, die dag en nacht terugtrekt om aan de vervolgende voorhoede te ontkomen. De vluchtenden zijn de
765 Belgische grens weer overgetrokken. Donohoe acht het zeer wel mogelijk, dat de vijand weldra Brussel niet meer zal kunnen houden en verplicht zal zijn dit te ontruimen. Gibbs, de correspondent van de "Daily Chronicle", seint uit Chartres, dat de Duitschers oververmoeid waren en gebrek hadden aan munitie en voorraden. Hun terugtocht in zoo buitengewonen omvang beschrijft hij als den vreeselijksten
770 terugtocht sedert Loele Boergas. De overwinning echter tot gruwelijken prijs gekocht. Parijs is een groot hospitaal. In elke stad zijn de hospitalen vol. En om eenig denkbeeld der verliezen te geven meldt de correspondent, dat hij sedert den Duitschen terugtocht dagelijks 7000 gewonden alleen door Orleans zag vervoeren.

775 **De actie in België.**

ANTWERPEN, 15 Sept. (Reuter.) Officieel. Dat de gevechten, in de laatste dagen door onze troepen tegen het Deutsche observatieleger geleverd, goede resultaten hebben gehad, wordt geheel bevestigd door de laatste ontvangen berichten. De vijand moet
780 groote verliezen hebben geleden, hetgeen volgt uit het feit, dat hij gisteren en vandaag niets ondernomen heeft. Het terugtrekken van onze divisies op de stelling Antwerpen geschiedde zonder dat de vijand eenige poging deed om dit te beletten.

**Op he Oostelijk oorlogstooneel.
Duitschers en Russen.**

785 BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) Bericht uit het groote hoofdkwartier: Wij zetten in het oosten de vernietiging van het Russische eerste leger voort. Onze verliezen zijn betrekkelijk gering. Het sterke leger van generaal v. Hindenberg is reeds aan de overzijde van de grens. Het gouvernement Soewalki is onder Duitsch bestuur gesteld.

790 **In Oost-Pruisen.**

BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) De generale staf bericht uit het hoofdkwartier: Generaal von Hindenburg seinde den Keizer, dat het Wilna-leger, het 2de, 3de, 4de en 20ste legerkorps en de 3de en 4de reserve-divisies benevens vijf cavalerie-divisies in de
795 op den slag aan de Masurische meren volgende vervolging geheel en al werden verslagen. Het reserve-leger van Grodno, het 22ste legerkorps, de rest van het 6e legerkorps, en gedeelten van het Siberische legerkorps hebben vooral in het gevecht bij Lyck zware verliezen geleden aan doden en gewonden. Het aantal gevangenen neemt
800 steeds toe en er is buitengewoon veel oorlogsbuit gemaakt. Bij een frontbreedte van meer dan 100 K.M. en marschen van somtijds 150 K.M. in vier dagen met voortdurende gevechten langs het geheele front, kan omtrent de hoeveelheid nog geen juiste opgave worden gedaan. Enkele der Deutsche afdeelingen hebben het zwaar te verantwoorden
805 gehad, de verliezen waren echter slechts gering. Het leger heeft over de geheele linie gezegevierd tegen den hardnekkig strijdenden, maar ten slotte op de vlucht geslagen vijand. Het leger is er trotsch op, dat een keizerlijke prins in zijn midden heeft gestreden en zijn bloed vergoten.

PETROGRAD, 14 Sept. (P. T. A.) (Communiqué van den Grooten Generalen Staf). De Russische troepen zijn over de San getrokken en hebben stellingen ingenomen bij Ravaroeska. Zij namen meer dan 8000 man gevangen en maakten groote voorraden oorlogsbenodigdheden en proviand buit. De vijand wordt in die richting vervolgd. In de moerassen in de streek van Belgorai werden nieuwe kanonnen, die op de vlucht der Oostenrijkers in de modder waren blijven steken, gevonden. Het leger van generaal Broessilof heeft toen het den wanhopigen aanval der Oostenrijkers afsloeg, en daarbij zelf tot den aanval was overgegaan, tal van vuurmonden veroverd en zeer veel krijgsgevangenen gemaakt. Het [=Hoe] groot hun aantal is, is nog niet vastgesteld. Generaal Broessilof verklaart, dat zijn troepen blijven van buitengewonen moed en groote volharding hebben gegeven. De corpscommandanten voerden hun eenheden aan met onverstoorbare kalmte en ontrukten menigmaal op kritieke oogenblikken de zege aan den vijand. Hij wijst speciaal op het uitstekend optreden van den Bulgaarschen generaal Rodki Dmitrief. Op den rechteroever van de Dnjester zijn de Oostenrijkers teruggeworpen in de richting van Dorogobytsj. Czernowitz, de hoofdstad van de Boekowina, en de geheele omliggende streek zijn zonder slag of stoot door de Russen bezet.

825 **De Russische lezing.**

PETROGRAD, 14 Sept. (R. T. A.) In een officieel communiqué van den staf van den opperbevelhebber wordt melding gemaakt van het snelle en doortastende optreden van het leger van generaal Rennenkampf in Oost-Pruisen. Onze beslissende overwinningen over het Oostenrijksche leger tot een sterkte van ruim een millioen man, dwongen de Duitschers een aanzienlijk gedeelte van hun troepenmacht van het westelijk oorlogstooneel weg te halen. Van 28 Augustus tot 7 September versterkten de Duitschers voortdurend hun macht aan de oostelijke grens en gingen vervolgens tot den aanval over door het gebied der Masurische meren, een terrein, dat zij uitnemend kenden en waar zich talrijke defiles bevinden tusschen meren en bosschen. Zij brachten hun rechtervleugel naar voren en bedreigden met een groote macht het front Nordenburg-Goldap-Souvalkd. Deze beweging, welke de positie van het leger van generaal Rennenkampf in gevaar bracht, stuitte op tegenstand op de vleugels. Onze dekkingstroepen wisten met groote zelfopoffering den vijandelijken aanval te weerstaan. Tegen den 14 September wisten onze troepen na hevige gevechten, waarin de vijand zware verliezen leed, zich los te wikkelen uit hun gevaarlijke positie en hernamen zij de oorspronkelijke stellingen.

De vernietiging van een Zeppelin.

LONDEN, 15 Sept. (Reuter.) De "Daily Telegraph" ontving een telegram uit Moskou waarin verhaald wordt hoe een Zeppelin werd vermeesterd te Mlava, een spoorwegstation aan de Russisch-Pruisische grens. Toen de Zeppelin verscheen bevond ze zich op niet zeer groote hoogte, de Russische artillerie opende het vuur en beschadigde drie der motors. De "Zeppelin" heesch toen de witte vlag, waarop het vuren werd gestaakt. Toen werd echter van het luchtschip een bom geworpen, tal van menschen werden gewond. Toen nog drie bommen waren geworpen, waardoor drie en twintig menschen werden gedood, openden de batterijen opnieuw het vuur, waardoor de vierde motor van de Zeppelin werd beschadigd. Het luchtschip daalde neer vier mijlen van het station. Voor de Russische troepen kwamen hadden de Duitschers het luchtschip vrijwel volkomen vernield.

855 **Vernieling van voorraden.**

LONDEN, 15 Sept. (Reuters bijz. dienst.) De correspondent van de "Morning Post" te Petrograd maakt in een bericht van 14 Sept. gewag van het heldhaftig gedrag van veertig Russische verkenners, die de Weichsel overzwommen en erin slaagden met dynamiet groote voorraden van de terugtrekkende legers te vernietigen. In enkele uren waren twee Oostenrijksche stoomschepen, zeventien pontons en achttien sloepen, gevuld met voorraden, vernield.

FRANKRIJK.

In Parijs en Bordeaux.

865 (Van onze Parijschen berichtgever.) PARIJS, 7 Sept. Zelfs in de treurige tijden die we beleven is een Zondag toch nog altijd heel iets anders dan een dag in de week. Het moge waar zijn dat een aantal Parijzenaars geen werk hebben op het oogenblik, - op een gewonen weekdag komen ze er toch zoo niet toe met vrouw en kinderen aan de wandeling te gaan. Maar nauwelijks is op den dag die de eenige echte rustdag gebleven is de zon opgegaan, of ze trekken als naar gewoonte de banlieue in en gaan met hun familie in het gras liggen pic-nicken, alsof er geen oorlog en geen Duitschers

bestonden. Dit als bewijs dat, al zijn er heel wat op den loop gegaan, degenen die bleven hun gemoedsrust en hun goed vertrouwen nog heelemaal niet hebben verloren. Zoo hebben we dan ook gisteren de gebruikelijke Zondags-uittochten naar buiten weer meegemaakt, en al waren de groepen wat magerder dan anders, de stemming was even opgewekt. De meesten gingen naar het Oosten en Noord-Oosten, waar ze hoopten wat van de krijgstoerusting te kunnen zien, en degenen die zich tot de uiterste grenzen van het "camp retranché" gewaagd hebben, hebben werkelijk de voldoening gehad in de verte de kanonnen te hooren donderen. Het waren blijkbaar de ontmoetingen tusschen de meest-voortuitgeschoven posten van het Parijsche dekkingsleger en den uitersten linkervleugel van de Duitschers die ze aldus hooren konden, en waarvan het communiqué van vanmorgen zegt, dat ze in het voordeel van de Franschen verlopen zijn. Omtrent de resultaten van den grooten slag die daar op het oogenblik tusschen de Fransche en Duitsche hoofdmachten wel aan den gang zal zijn is echter thans natuurlijk nog niet bekend.

Degenen die niet zoo ver van huis gingen zaten op den binnensten vestingmuur op den eersten rang om te kijken naar de opruiming van de huizen der zomers die naar het oordeel der artilleristen bij eventueele komende gevechten in den weg zouden staan. Dat was een mooi gezicht! Nadat men een heelen tijd de mannetjes van de genie in en om het huis had bezig gezien, zag men ze op een gegeven oogenblik haastig terugtrekken – een tijdje van gespannen afwachten – daar klonk een daverende slag, een enorme rookpluim schoot omhoog, honderden meters in de lucht, en als de wind die een beetje verdreven had, zag je op de plaats waar het huis gestaan had nog slechts een vormlooze puinhoop... In de stad dachten de oude vrouwtjes, dat de "Boehes" daar al aankwamen, maar het jongere element dat na afloop volgeestdrift van buiten terugkeerde, wist het beter te vertellen. Jammer maar, vonden ze alleen, dat je "Guillaume" niet op het dak van zoo'n huis kon zetten eer je 't liet springen. Alleen, het uitblijven van de "Taube"s, die zich niet meer vertoonen sinds de Fransche vliegmaschinen iederen middag speurend rondcirkelen door het Parijsche luchtruim, bracht een element van spijt en teleurstelling in dezen ouderwetschen Parijschen zomer-Zondag.

Eén ding is zeker, na den grooten uittocht van de vrouwen, kinderen en weifelhoedigen hebben we het hier voel rustiger en ruimer dan de vluchtelingen in de meeste steden van het Zuiden en Westen. De burgemeester van Caen heeft officieel laten bekend maken, dat er geen logies meer in heel de stad te krijgen is. In Havre is, naar ik van Hollandsche vluchtelingen vernam, de drukte onbeschrijflijk, en een kennis, die vanmorgen uit Bordeaux was teruggekeerd – achttien uur had hij erover gedaan – vertelde me dat de menschen daar op elkaar hokken als de bijen in een bijenkorf. Over die drukte te Bordeaux schrijft men verder aan een der Parijsche bladen: Bordeaux straalt naar alle zijden van vreugde. Het onverwachte buitenkansje dat aan de stad te beurt valt, heeft, in weerwil van den ernst van het oogenblik, een intense vreugd gebracht in het hart van de inwoners van deze groote stad. De winkeliers openen hun winkels weer. De rue Sainte-Catherine vooral is vol luidruchtige beweging. De groote magazijnen doen geweldige zaken, en nooit geloof ik, heeft men op dezen nauwen, van menschen krioelenden weg zooveel prentkaarten verkocht. Vele hotels van de betere soort zijn vol, niet met reizigers – die zijn eruitgezet – maar met hooggeplaatste ambtenaren, voor wie de militaire autoriteiten kamers en appartementen hebben opgeëischt. Tallooze auto's rijden rond. De trams, vooral die welke naar de Place Gambetta gaan, en de cafés raken geen oogenblik leeg. Op het terras van het Café De Bordeaux, tegenover het Grand Théâtre, op de Place de la Comédie, is geen stoel vrij. Rondom de tafeltjes allemaal bekende gezichten, Parijzenaars die je de vorige maand elken dag op den Boulevard tegenkwam, politici, artisten, journalisten, die hier in allerhaast naar toe gekomen zijn na den uittocht van den President en de ministers. Men heeft groot gebrek aan logies. Om sommige ministers te huisvesten heeft men elegante villa's moeten opeischen, tot in de omstreken van het verre Cimetière des Catholiques en aan den oever van de Garonne, bij Lormont, villa's die toebehooren aan rijke Bordeauxnaars. Ook in de banlieue zijn vele nieuwkomers. Er zijn er die onderdak zijn moeten gaan zoeken te Libourne en te Arcachon. En wat verder schrijft dezelfde berichtgever: Twaalf uur. Alles wat men maar heeft kunnen vertellen van de menigte die thans Bordeaux vult, blijft onder de waarheid. De breede avenuen, de wandelwegen zijn volgepropt. Aan alle kanten groepen menschen en drukke gesprekken. Het meestzeggende tafereel ziet men op de Place de la Comédie, in de Allées van Tourny, de Cours d'Alsace-Lorraine en op de kaden. Vooral op het uur van den apéritif vult de menigte de terrassen. Men heeft er in allerhaast de meest uiteenlopende tafeltjes en stoelen neergeplakt, maar dat is nog onvoldoende, en op den enormen vluchtheuvel die het middengedeelte van het plein vult en waarboven de verheven figuur van Gambetta uitsteekt, zijn ontelbare wandelaars. De kranten-omroepers loopen

940 heen en weer en maken reusachtige zaken. De "Petite Gironde" en De "Franco du Sud-Ouest" hebben extra-oplagen moeten maken. Een talrijke menigte staat voor de Prefectuur, in de hoop officieele personen te zien te krijgen. Ze heeft een zeer waardige houding, al is ze wat teleurgesteld door de gesloten rijtuigen en de dichte auto's, en ze is niet karig met haar sympathie-betuigingen. 't Zal in Parijs misschien binnenkort meer gaan spannen, maar op het oogenblik hebben we het hier dan toch nog heel wat rustiger!

945 Nu er van hetgeen er op het oorlogsterrein gebeurt hier nog altijd niets is uitgelekt, en we er dus niet achter kunnen komen hoe het er daar in het oosten waar de beide reuzen-legers elkaar gaan ontmoeten, eigenlijk voorstaat, laat ik hier nog maar een paar den oorlog rakende uitlatingen uit verschillende kranten volgen, bladen die ge bij de bestaande verwarring in treinenloop en postverkeer daarginds allicht

950 niet zoo gauw in handen krijgt. In de eerste plaats een artikel waarvan de conclusie luidt dat Turkije zich toch per slot van rekening wel rustig houden zal, omdat het niet anders kan. Het is een beschouwing van iemand die goed op de hoogte moet zijn van Turksche toestanden, gepubliceerd in het "Journal de Genève", een serieus blad, zooals men weet. Ik heb alle reden om aan te nemen – zegt de schrijver, in antwoord

955 op een te voren verschenen redactioneële beschouwing – dat ge verkeerd ingelicht zijt, en dat Turkije niet meedoen zal. Dat waarvan ge spreekt was een plan, tusschen Duitschland en Turkije vastgesteld; de kruisers uit de Middellandsche Zee zouden vluchten, en zijn ook gevlucht, naar Konstantinopel, met het doel te zamen met de Turksche vloot de Russische havens in de Zwarte Zee te bombardeeren. Maar Engeland is

960 tusschen beide gekomen en heeft met nadruk verklaard, dat het met Turkije gedaan zou zijn als het zich ook maar ergens mee bemoeide. Er hebben epische tooneelen plaats gehad in den Ministerraad, tusschen Enver pasja, die geheel en al voor de Duitschers is, en Djavid en Talaat bey, die voor Engeland en Frankrijk zijn – o, alleen maar uit financieele overwegingen, want de schatkist is leeg. En eindelijk is de door Turkije

965 beproefde mobilisatie geheel mislukt, omdat de soldaten er geen zin in hadden. Van de tien mobilisatietreinen kwam er zes leeg aan, en de vier andere met een heel klein beetje manschappen.

Turkije zal niet meedoen en kan niet meedoen, want binnen vier-en-twintig uur zou de Fransch-Engelsche vloot de Dardanellen geforceerd hebben zonder één enkel schip te verliezen. Is eenmaal Konstantinopel bezet, dan is het gedaan met de Turksche mobilisatie, gedaan met het vervoeren van troepen naar Europa, en kan men er niet langer aan denken ze naar Trebizonde te brengen en ze over land langs één weg naar de Russische Kaukasus-grens te sturen. Daar valt dan niet meer aan te denken. Men kan er daarom zeker van zijn, dat Turkije zich niet in den strijd mengen zal. De

975 Italiaansche "Stampa" heeft een interessante beschouwing gegeven over de vraag, die nog altijd iedereen passioneert – et nous cause! – zal de oorlog lang duren? Uit het met groote schranderheid en kennis van zaken beredeneerde antwoord volge hier een uitvoerige aanhaling. Gaan wij thans na of Rusland Duitschland en Oostenrijk overwinnen kan. De beantwoording van die vraag is ondergeschikt aan den duur van den Fransch-Engelschen weerstand. Frankrijk, aan zijn linkervleugel versterkt door het Engelsche expeditie-korps, gering in aantal maar vol moed, speelt op dit onzegbaar plechtige oogenblik van zijn geschiedenis geheel en al de rol van een levende vesting. Het heeft geen andere taak dan zoolang mogelijk weerstand te bieden aan den geweldigen druk der Duitschers, en zoolang dat maar eenigszins kan, de keizerlijke

985 legers vast te houden. De beslissende nederlaag van het Fransche leger, de inneming van Parijs, hebben op zichzelf volstrekt geen waarde indien ze eerst plaats hebben op het oogenblik dat Rusland, zijn mobilisatie voltooid hebbende, zijn dertig legerkorpsen in beweging gesteld heeft naar Berlijn en naar Weenen, terwijl Duitschland nog geen enkel legerkorps van den bodem der Republiek heeft kunnen

990 terughalen. De oorlog van 1914 is niet meer die van 1870, toen het voor Pruisen voldoende was Frankrijk te verslaan en Parijs te belegeren. Parijs innemen is niets waard wanneer te gelijk Rusland Berlijn bezet. Frankrijk zal uit zijn ruïnen verrijzen indien het bij het ineenstorten den aanvaller lang genoeg heeft kunnen vasthouden om den bondgenoot, machtig en met roem overladen, op zijn beurt een groot

995 deel van den bodem van dien aanvaller te doen veroveren.

Gaat het aldus, kan Rusland door de lange open gang van zijn Polen Duitsch Polen binnendringen met den eindeloozen stortvloed van zijn leger, de Oder overtrekken, zich meester maken van Berlijn, het Duitsche leger te gemoet rukken, dat gedesorganiseerd en gedecimeerd is door zijn overwinnende maar bloedige campagne in

1000 het Westen en het verslaan vóór het zich opnieuw heeft kunnen organiseren en in gevechtsorde opstellen; houdt tegelijkertijd het andere Russische leger op het zuidelijke schaakbord zelfs zonder een beslissende overwinning te behalen de Oostenrijksche troepen tegen zonder hen in de gelegenheid te stellen Duitschland te

1005 gaan helpen, in dat geval mag men voorzien dat de oorlog kort zal zijn, en dat vóór
den winter de vredesvoorwaarden geteekend zullen worden van het reusachtigste vredes-
verdrag dat de Historie ooit heeft meegemaakt. Maar laat Frankrijk zich geheel
1010 verbrijzelen met zóó groote snelheid dat het aan Duitschland mogelijk is het gros van
zijn troepen los te maken van de verslagen Republiek, het langs de vijftien of
twintig parallel-loopende spoorweglijnen waarover het beschikt te transporteeren van
het westelijke naar het oostelijke gevechtsterrein, het op te hoopen, te verdeelen en
1015 in gevechtsorde op te stellen vóór Rusland in staat is den aanval geheel door te
zetten; kan Duitschland onder deze omstandigheden het oprukken der Slaven stuiten dan
is het bijna zeker dat de Europeesche oorlog zich vrijwel tot in het oneindige zal
voortzetten, dat hij chronisch zal worden, zonder dat het mogelijk is den dag van de
bevrijding te voorzien.
Want Rusland is een land dat men niet doodelijk treffen kan. Zijn afmetingen
beschermen het beter dan de meest volmaakte vestingen of de grootste macht waarmee
men maar manoeuvreeren kan. Napoleon heeft deze Cyclopeische onderneming beproefd, en
1020 hij is vernietigd! In het begin van den winter zullen de Russen zich in hun
westelijke streken kunnen terugtrekken en de grootste Moscovitische strateeg,
"generaal Januari", zooals de Russische soldaten hem noemen, zal zich er mee belasten
hen te verdedigen. En in de lente, gereorganiseerd, verschijnen ze opnieuw, op de
Oostzee, in Polen, in Galicië, en ze hervatten den oorlog op het punt waarop ze hem
1025 onderbroken hebben. En men moet niet denken dat in dien tusschentijd Europa een soort
van voorloopigen vredestoestand zal kunnen herkrijgen en dat Duitschland, de
glorieuse overwinnaar, zijn wonden kan doen heelen en zijn actieven handel over de
geheele wereld hervatten. De andere kolos die het tegenover zich heeft, gepantserd
door een ander eindeloos element, de zee, zal het gebarricadeerd houden binnen zijn
1030 grenzen, gevangen in de economische onbeweeglijkheid van thans.
Het onzichtbare Engeland zal Duitschland meer kwaaddoen dan welke andere vijand ook.
Het zal het den toegang tot de zee afsluiten, het zal onophoudelijk den
oorlogstoestand doen voortbestaan tegen Duitschland in Duitschland. Het zal zonder
eenige mogelijkheid van remedie al de ellenden van den oorlog doen voortduren die het
1035 niet-oorlogvoerende deel van de natie treffen, dat onvergelykelyk veel talrijker is
dan het oorlogvoerende. En in de lente, wanneer Rusland den veldtocht hervat, dan zal
Engeland het Duitschland overleveren in den toestand van de diepste uitputting. Het
zijn geen gelukkige dagen die in aantocht zijn voor geheel Europa, voor overwinnaars,
neutralen en overwonnenen, wanneer deze onderstelling zich verwezenlijkt en indien de
oorlog het loopende jaar uitduurt om zich tot in 1915 uit te strekken!... Dergelijke
1040 overwegingen zijn het, schoon ik ze nog nergens zoo scherp en helder uiteengezet zag
als door de "Stampa", die hier 't vaste vertrouwen in den einduitslag, zelfs al mocht
het voorloopig voor Frankrijk nog zoo slecht gaan, onderhouden. Men heeft de absolute
zekerheid dat, hoe het ook gaat, hoe schitterend het georganiseerd moge zijn en hoe
weergaloos het vechten moge, Duitschland den ijzeren greep van zijn drie
1045 tegenstanders nimmer zal kunnen ontkomen. Daarom zal, nu de onwrikbare eenheid van
die drie nog eens uitdrukkelijk in het Londensche verdrag is neergelegd, de moed hier
niet gauw worden opgegeven, wat de naaste toekomst ook brengen moge. Maar gelukkige
dagen zullen er vooreerst niet zijn...

1050 Ik las enkele dagen geleden, naar ik meen in een Handelsblad, dat als gewoonlijk in
den laatsten tijd een kleine week onderweg geweest was, den brief van Hauptmann. Op
dien brief heeft sindsdien de Fransche schrijver Romain Rolland, auteur van de nobele
serie der "Jean Christophe"s, geantwoord, in een neutraal blad, de "Gazette de
Lausanne". Het slot van dien brief vertaal ik hier, van meening, dat het evenzeer
1055 publiciteit verdient als het schrijven waarop het de terugslag is: Uit naam van ons
Europa, waarvan gij tot op dit uur een van de beroemdste voorvechters geweest zijt –
uit naam van die beschaving waarvoor de grootsten der menschen sinds eeuwen strijden
– uit naam van de eer zelf van uw Germaansch ras bezweer ik u, sommeer ik u, Gerhardt
Hauptmann, u en de Deutsche intellectueele elite, waarin ik zoovele vrienden tel
1060 (Rolland heeft altijd als zeer germanophiel te boek gestaan en onderhield talrijke
betrekkingen met Deutsche schrijvers. Corr.) met de meeste energie te protesteeren
tegen dit misdrijf (de vernieling van Leuven) dat u allen bespat. Indien ge dat niet
doet, dan bewijst ge een van de twee volgende feiten – òf dat ge het goedkeurt (en
dan moge de wereldopinie u verpletteren) – òf dat ge onmachtig zijt uw stem te
1065 verheffen tegen de Hunnen die u commandeeren. En welk recht kunt gij dan nog hebben
te beweren, zooals ge gedaan hebt, dat ge strijdt voor de vrijheid en den vooruitgang
van het menschdom? Ge geeft aan de wereld het bewijs dat ge even onmachtig zijt de
vrijheid, van de wereld te verdedigen als die van u zelve, en dat de Deutsche elite
de slaaf is van het ergste despotisme, dat hetwelk kunstwerken vernielt en den Geest
der menschheid vermoordt. Ik wacht van u een antwoord, Hauptmann, een antwoord dat

1070 een daad is. De opinie van Europa wacht als ik. Denk er aan: op een dergelijk oogenblik is zelfs het stilzwijgen een daad". Zal Hauptmann antwoorden, zal hij kunnen antwoorden?...

De Duitschers in Frankrijk.

1075 Na hetgeen België te lijden heeft gehad van den oorlogstoestand, mocht men met belangstelling uitzien naar de gebeurtenissen bij het verdere verloop van den veldtocht. Terwijl tot nog toe geen belangrijke berichten ontvangen werden over den toestand, waarin het door de invallende Duitsche legers bezette gebied in Noord- en Oost-Frankrijk verkeerde, maakt de "Daily News" thans melding van de verwoesting van

1080 Senlis, een plaats in het Oise-departement. Naast dit bericht verdient aandacht een mededeeling van het lid van de "conseil générale" in het departement Pas-de-Calais, Aimé Goubet, die tegenover de redactie van een blad te Rouen zijn verbazing uitsprak over de onrust, welke blijkbaar heerschte onder de burgerij, waarna vertelde, wat hij op een tocht door het departement gezien en gehoord had. Waarom willen de menschen de stad verlaten, vroeg hij. Er dreigt u volstrekt geen onmiddellijk gevaar. Men is blijkbaar bevreesd voor een herhaling der tooneelen, welke in België zich hebben afgespeeld. Welnu, ik kan u de besliste verzekering geven, dat dergelijke feiten niet zijn voorgekomen in de streken, welke ik heb bezocht. Voor zoover mij bekend is, zijn geen openbare gebouwen of particuliere woningen verbrand, uitsluitend uit

1085 vernielzucht, zooals dat in België geschied is. Alle vorderingen van levensmiddelen werden contant betaald. In een dorp werden bijv. drie fietsen gerequireerd in een winkel, waarvan echter de eigenaar afwezig was. De Duitschers verzochten toen den burgemeester de rijwielen te willen schatten. Daar deze daartoe evenwel niet in staat was, lieten zij een requisitie-bewijs voor de drie fietsen achter, zoodat de

1090 handelaar later betaling zou kunnen vorderen. Nochtans moet ik hieraan toevoegen, dat de vijand zeer vertoornd scheen te zijn tegen hen, die hun winkels en huizen gesloten hielden of wel deze verlaten hadden. Bij het voorbijtrekken sloegen zij met de geweerkolven de ruiten en deuren in. Tijdens de rust ontzagen zij zich niet de afsluitingen der magazijnen te verbreken. Overal zoeken zij naar voorraden en zij

1095 zijn woedend als de burgerij deze verbergt of weigert. Voortdurend zijn zij bevreesd, dat er op hen geschoten zal worden uit de ramen of van achter de luiken. Daarom gaven zij in België bevel, dat dag en nacht de vensters geopend moesten blijven. In het noorderdepartement zijn zij, zooals ik u zeg, slechts gesloten huizen met geweld binnengedrongen. Natuurlijk kunnen heel goed elders verdrukking en afpersingen

1100 voorgekomen zijn, maar wat mij betreft, ik moet verklaren, dat ik in het uitgestrekte gebied, hetwelk ik heb doorgetrokken, de bevolking slechts heb hooren klagen over betrekkelijk weinig beteekenende plunderingen.

BELGIË.

1110 *(Van onze Antwerpschen briefschrijver).*

Het verhaal van Célestin Demblon.

ANTWERPEN, 9 Sept. Sinds eenige dagen verblijft te Antwerpen Célestin Demblon, het socialistische kamerlid van Luik. Een medewerker van De *Volksgazet* heeft hem ondervraagd over den toestand te Luik, en zijn impressies zijn interessant genoeg om

1115 te worden weergegeven. Demblon, die een onvermoeibare werker is, verklaarde geheel afgemat te zijn. De 26 dagen Duitsche overheersching te Luik, met heele dagen en nachten kanongebulder en mitraille-ontploffingen, maar ook de rustelooze werkzaamheid om zijn medeburgers te troosten, te steunen en op te beuren, hadden zijn sterk gestel erg geschokt. Per auto was hij naar Brussel gereden in dolle vaart om familie-leden

1120 te gaan opzoeken. Van daar was hij naar Gent gereden, waar hij zijn partijgenoot Anseele terugvond, en en toen naar Antwerpen. Heftig aangedaan, vertelde Demblon, die een groot kunstminner is, en die te Luik reeds zoovele kunstschaten had zien vernielen, hoe hij heeft geleden, toen hij per auto het verwoeste Leuven doortrok. 't Was niet meer de stem die zoo menigmaal in de

1125 Kamer het tumult beheerschte. Zij klonk nu dof, als de echo van oneindige treurnis. De angst der Luiksche bevolking, aldus Célestin Demblon, bij het vernemen van het nieuws dat de Duitschers tusschen twee forten doorbrekend, de stad binnenstormden, was groot. De eenen vluchtten bij de anderen om zich te beschutten en tegen de projectielen die op de stad geschoten werden, én tegen den inval der vijandelijke

1130 troepen. Niemand wist raad en uit de stad vluchten was schier onmogelijk geworden. De bevolking, die van krijgskunst niets afwist, had gedacht dat de belegering van langen duur zou zijn, en degenen die zich voorbereid hadden om in tijd van nood de stad te verlaten, waren nu door den inval verrast. Het Belgische leger is bewonderenswaardig geweest van moed en doodsverachting. In de

1135 meest kritische oogenblikken werden de officieren bijgestaan op voorbeeldige wijze

door onder-officieren, korporaals en soldaten, die soms blijken gaven van buitengewonen aanleg. Maar de Belgische dapperheid heeft moeten wijken voor de overmacht van het getal en de systematische vernieling van het monsterachtigste kanonvuur dat het militarisme heeft uitgebraakt. Er werden talrijke voorstellingen
1140 gegeven van de inneming van Luik. Maar het operatie-velde is zoo groot geweest, dat het dikwijls lang duurt vooraleer men geheel de waarheid te weet komt. 't Is slechts honderd jaar na den slag van Waterloo dat Henry Houssaye er in gelukt is met jaren lang verzamelde documenten de geschiedenis te belichten en zijn "*Mille huit cent et quinze*" te schrijven. Dit betrof slechts één veldslag, hoevele jaren zal het niet
1145 duren vooraleer we de geschiedenis van dezen oorlog zullen kunnen weergeven! Algemeen was men van gedacht dat het Belgische leger dat de tusschenruimte moest verdedigen niet sterk genoeg was. Niettemin heeft het, evenals de fortten, wonderen verricht en boven alle verwachtingen stand gehouden. Gedurende de belegering heeft men lange dagen en eindeloze nachten de kanonade gehoord uit de richting der hoogten rond de
1150 stad. De Luikenaars waren verplicht zich in hunne kelders te verschuilen, daar reeds vóór de bezetting van de stad door de Duitschers, een groot getal bommen door de mitrailleuzen op de stad werd afgevuurd. Heden nog slapen vele menschen in hunne kelders, alhoewel zij voor een bombardement niet meer hoeven te vreezen. Maar zij zijn nog ongerust omdat de generale staf bevel heeft gegeven alle deuren heel den
1155 nacht open te houden en alle vensters langs de straatzijden te verlichten. Patrouilles burgerwachten en politieagenten trekken 's nachts door de straten, terwijl Deutsche schildwachten de uiteinden der straten bewaken. Daarna hebben Beiersche reservisten van den Landsturm in blauwe uniformen den dienst der grijs-groenen overgenomen. Het meer gemoedelijk uiterlijk dezer doorgaans bejaarde
1160 Beierschen heeft in de stad een betrekkelijke kalmte teruggebracht. Toen zij aankwamen, verdrong de menigte zich op de openbare plaatsen, alhoewel zekere straten voor de bevolking verboden zijn. Behalve het stadhuis waar burgemeester en wethouders bestendig zetelen, en waar dagelijks politieke en andere notabelen van Luik bijeen komen, blijven de openbare gebouwen bezet door de Duitschers, inbegrepen het provinciaal paleis, waar de Keizerlijke vlag wappert. Zij hebben ook een groot getal huizen van rijke burgers in de wijk Ile du Commerce bezet. Aangaande de fusillade van de Place de l'Université verklaarde de Luiksche volksvertegenwoordiger dat alhoewel de doden in alle haast naar de Oude Beurs werden overgebracht, men het aantal op ongeveer 17 schat,
1170 waartusschen een Russische student, die op Duitschers zou geschoten hebben, en een Spaansche handelaar. Het onderzoek zal dit alles ophelderen. Op den dag der fusillade werden al de Russische studenten opgesloten in de Citadelle. De wraak der Duitschers uitte zich ook tegen de woningen der burgers. De huizen werden door het vuur vernield in de wijk Outre-Meuse, o. a. in de rue de Pitteurs.
1175 Ook werden eenige huizen in brand geschoten op de quai des Ardennes, en gansch een gedeelte van de Place de l'Université, o. a. de oude Société d'Emulation, de kunstkring in 1782 gesticht door den prins-bisschop Velbruck. Daarbij nog de huizen, vóór de inneming van Luik door het vuur der mitrailleuzen vernield. In afwachting dat de onderhandelingen over de betaling der oorlogsbelasting van 50 millioen ten einde
1180 liepen, hebben de Duitschers tusschen de leden van den gemeenteraad drie gijzelaars genomen, een van iedere partij, die om de drie dagen afgelost worden door drie anderen. Toen Demblon uit Luik vertrok, begon men de communistische soep uit te deelen; tevens was men er in geslaagd uit Maastricht zendingen gist te doen komen, waarvan het gemis zich erg liet gevoelen. Zekere koolmijnen hebben gedeeltelijk
1185 gewerkt, maar niettegenstaande de verzoeken en de vergaderingen met zekere groot-industrieelen, kon dit natuurlijk geen invloed hebben op de metaalindustrie, die over geen erts beschikt en de verkeersmiddelen niet kan gebruiken. Rond Luik werd de veldarbeid zooveel mogelijk hernomen, vooral het rooien van aardappelen en het maaien van gras en klaver.
1190 Demblon verklaarde zoo spoedig mogelijk naar Luik te zullen terugkeeren, ten einde het zijne bij te dragen om bij de onder Duitsch juk levende bevolking de vlam der hoop en het geloof der eindelijke verlossing te onderhouden.

Herleving der Luiksche nijverheid.

1195 Men schrijft ons uit Limburg: Hoezeer het Deutsche bestuur in Luik er op gesteld is, om het bedrijfsleven weder ongestoord te doen voortgaan, blijkt uit eene mededeeling van een Hollandsch industrieel, die dezer dagen in Luik vertoefde, om er zijn zaken te behartigen. Op alle mogelijke wijze werd medewerking verleend, om de fabrieken weder in werking te stellen. Gedurende 5 à 6 weken waren de arbeidersgezinnen nu
1200 vrijwel verstoken geweest van eenige inkomsten en slechts het openen van de mogelijkheid om den kost te verdienen, zou, naar het militaire bestuur meende, het

1205 uitbreken van een revolutie kunnen verhinderen. Gaarne werd den industrieel dan ook
een pas verleend, met tal van faciliteiten, o.a. vergunning om per auto de grenzen te
1210 passeeren van Holland, België, Duitschland en Oostenrijk; vergunning om op deze
autotochten familieleden en ingenieurs mede te nemen; een stellig verbod om deze auto
onder welke omstandigheden ook te requireeren voor militaire doeleinden. Omtrent
aanvoer van steenkool kon geen zekerheid gegeven worden. Naar den industrieel zelf
was gebleken werd ten minste in een 2-tal kolenmijnen noordelijk van Luik nog niet
1215 gewerkt. Van de oorlogsschatting was in Luik blijkbaar nog niets betaald. Het leek
eene onmogelijkheid om het gevorderde bedrag in goud en zilver bijeen te brengen. De
thans weder functionneerende Deutsche consul had dan ook als zijn overtuiging
uitgesproken, dat de invordering achterwege zou moeten blijven, als papiergeld
geweigerd werd.

1215 **Generaal von Boehn over de behandeling der Belgische noncombattanten.**

Een Reuter-telegram heeft hedenmorgen melding gemaakt van een onderhoud dat een
correspondent van de "New York World" heeft gehad met den Duitschen generaal v.
Boehn. Deze correspondent is de heer Alexander Powell, tevens medewerker van de
"Daily Chron.", en aan het relaas in dit laatste blad ontleenen we het volgende: De
1220 correspondent verhaalt van het onderhoud, dat de burgemeester van Gent en de
Amerikaansche vice-consul in die stad, de heer Van Hee, na het incident te Gent,
waarbij twee Deutsche militairen, die in een auto de stad bezochten, waren gewond,
hadden met den generaal von Boehn. In het onderhoud verklaarde de generaal, dat hij
kennis had gekregen van artikelen in de "New York World", van de hand van den heer
1225 Powell, omtrent de behandeling van de burgerlijke bevolking in België door de
Duitschers, en dat hij het zeer betreurde niet eens met dezen correspondent te kunnen
spraken. De heer Van Hee deelde toen mede, dat toevalligerwijze de heer Powell zich
te Gent bevond en generaal von Boehn noodigde daaropden vice-consul uit met den heer
Powell den volgenden dag bij hem te komen dineeren. Den volgenden dag begaf zich de
1230 heer Powell in een door hem zelf bestuurd auto met dtn vice-consul en den
photograaf van de "New-York Herald", Thompson, naar het Deutsche hoofdkwartier.
Voor dat het gezelschap de stad Gent verliet, had nog een incident plaats. Een straat
in een der arbeiderswijken binnenrijdend kwam uit te midden van een eenige duizenden
tellende menigte van opgewonden Vlamingen. Te midden van deze menigte bevonden zich
1235 twee Deutsche soldaten op lastpaarden gezeten. Het schijnt dat zij bij vergissing in
de stad waren gekomen. Toen we naderden, zegt Powell, lichte juist een Belg zijn stok
op en drong de menigte op de Duitschers in. Onze naderende auto deed de menigte zich
splitsen, zoodat we bij de verschrikte Duitschers kwamen. "Vlug, riep de heer van
Hee, van je paarden. Kom in wagen. Verberg je geweren en gaat zelf op den grond
1240 zitten." De menigte woedend dat de prooi haar zou ontsnappen, uitte woedende kreten.
Een oogenblik was de toestand zeer benard. Van Hee sprong op de bank: "Ik ben de
Amerikaansche consul". riep hij uit. "Deze lieden staan onder mijn bescherming. Gij
zijt burgers die Deutsche soldaten in uniform aanvalt. Als een haar van deze menschen
gekromd wordt, zal uw stad in brand worden gestoken". Op dat oogenblik drong een Belg
1245 naar voren en sprong op de treeplank. Onmiddellijk gaf Thompson een hevigen slag op
de hand van den man en tegelijkertijd zette ik den wagen aan en we reden in volle
vaart vooruit, het volk als herfstbladeren voor den wind uiteen jagend. Het was juist
op tijd dat we ontkwamen, maar Gent zelf was ook slechts op een haartje ontkomen,
want als de Deutsche soldaten zouden zijn vermoord had niets de stad tegen de
1250 Deutsche wraak kunnen beschermen. Dat vertelde generaal von Boehn me zelf".
De heer Powel verhaalt dan verder hoe men op korten afstand van Setteghem kwam op den
hoofdweg over Rijssel naar Pays gaande en hoe men hier in ongetelde massa's de
Duitsche colonnes zag optrekken. De Amerikaansche vlag op de auto was het vrijgeleide
voor de auto en zoo reed men vijf uren lang – met de snelheid van een spoortrein –
1255 langs de marcheerende colonnes. Het scheen wel of er geen einde was aan de Deutsche
gelederen. "Wij passeerden regiment na regiment, brigade na brigade infanterie, dan
huzaren, ulanen, kurassiers, veldbatterijen, weer infanterie, weer veldkanonnen,
ambulances, dan belegeringsgeschut, getrokken door dertig paarden, genietroepen, een
telefooncorps, pontonwagens, gepantserde auto's, meer ulanen nog, de lansen
1260 schitterend in het zon licht, meer infanterie met pickelhauben, allen voortstuwend
even onweerstaanbaar als een machtige rivier, het gelaat gericht naar Frankrijk. Dit
was het 9e veldleger, samengesteld uit de keur van het keizerrijk, omvattende de
schitterende troepen der keizerlijke garde... Ergens langs den weg stond een groote
legerwagen, die een volledige drukkerij meevoerde en juist werd een ochtendeditie van
1265 de Deutsche "Kriegerzeitung" gedrukt en rondgedeeld aan de voorbijtrekkende troepen.
Het blad bevatte niets dan verhalen over Deutsche overwinningen, waarvan ik nooit had
gehoord, maar die de soldaten bijzonder veel plezier schenen te doen. Veldkeukens

reden langs de gelederen, soep en koffie uitreikend aan de mannen die hun tinnen
bekers ophiielden zonder zelfs den pas te vertragen. Er waren wagens met schoenmakers
1270 bezig met de reparatie van soldatenlaarzen, alsof ze in hun kleine werkplaatsen in
het vaderland zaten. Vol lof spreekt de correspondent van den ambulancedienst en van
de inrichting van den veldtelefoon, die door wielrijders langs de boomen werd
aangebracht. "De soldaten worden behandeld als kostbare machines, die tot het hoogste
vermogen worden aangezet. Zij zijn goed gevoed, goed gelaarsd en gekleed. Allen
1275 lieden voor wie goed wordt gezorgd kunnen dagelijks vijf en dertig mijlen marcheeren
week in week uit. Slechts een maal zag ik een man mishandelen. Een schildwacht bij
het hoofdkwartier verzuumde aan een officier het voorgeschreven saluut te brengen,
waarop de officier hem herhaaldelijk met de rijzweep in het gelaat sloeg. Hoewel elke
slag een striem achterliet, bleef de soldaat onbeweeglijk staan."

1280 Bij de Duitsche voorposten werd het gezelschap aangehouden en voor den commandant
gebracht. Deze bleek last te hebben gegeven, de eerste de beste Amerikaansche auto
aan te houden, omdat hij een brief had voor zijn broeder in Amerika en deze graag
verzonden wilde hebben. Ik weet beter raad, kapitein, zeide de heer Powell. Ik zal in
de "New York World" zetten dat ik u ontmoet heb. Zoo dat, vervolgt Powell, de heer F.
1285 zur Nedden, ingenieur, Pennsylvania Avenue 38, Rosebank, New-York, zich zal kunnen
verheugen, dat ik zijn broeder goed ingekwartierd heb aangetroffen in een boerderij
bij Renaix, in uitstekende gezondheid, maar alleen meer roode wijn drinkend dan
waarschijnlijk goed voor hem is. Eerst tegen den middag kwam het gezelschap in het
Duitsche hoofdkwartier, waar men met generaal von Boehn en zijn staf dineerde. Na den
1290 maaltijd had een ernstig onderhoud plaats. Generaal von Boehn begon met de
verklaring, dat de verhalen over jegens Belgische noncombattanten gepleegde gruwelen
leugens waren.
"Zie naar deze officieren," zeide hij, "zij zijn gentlemen gelijk ge zelf. Zie naar
de soldaten, die daar juist opmarcheeren. Het zijn meest vaders van gezinnen. Gij
1295 wilt toch niet gelooven, dat zij de daden hebben verricht, waarvan ze beschuldigd
worden". "Drie dagen geleden, generaal", zeide ik, "was ik te Aerschot. De heele stad
is nu slechts een gruwelijke, met bloed bevlekte ruïne!" "Toen wij Aerschot
binnentrokken", antwoordde hij, "kwam de zoon van den burgemeester de kamer binnen,
trok een revolver en schoot de chef van mijn staf dood. Wat volgde was slechts een
1300 bestraffing. Het volk van die stad kreeg slechts wat het verdiende". "Maar waarom
oefende gij uw wraak tegen vrouwen en kinderen?" "Geen van dien is gedood",
verklaarde de generaal boslist.
"Het spijt mij u te moeten tegenspreken, generaal", zeide ik even beslist, "maar ik
heb zelf hun verminkte lijken gezien. En dat heeft ook de heer Gibson, de secretaris
1305 van de Amerikaansche legatie te Brussel, die bij de verwoesting van Leuven was".
"Natuurlijk is er altijd gevaar dat bij straatgevechten vrouwen en kinderen worden
gedood, als ze dan toch op straat komen", meende de generaal. "Dat is bedroevend,
maar het is oorlog". "Maar hoe is het dan met de vrouw, wier lijk ik zag met
afgehouden handen en voeten? Hoe met de grijsaard en diens zoon, die ik bij Sempst
1310 heb helpen begraven en die werden gedood, omdat de terugtrekkende Belgen uit hun huis
een Duitsch soldaat hadden neergeschoten? Er waren 22 bajonetwonden in het gelaat van
den ouden man. Ik heb ze zelf geteld. Hoe met het tweejarig meisje, in haar moeders
armen door een ulaan gedood en welker begrafenis ik te Heyst-op-den-Berg bijwoonde?
1315 Hoe met den grijsaard die aan zijn huis was opgehangen bij de handen en ten doode
geroosterd door een onder hem aangestoken vuurtje?" De generaal scheen zeer getroffen
door de veelheid en de juistheid van mijn bijzonderheden. "Zulke dingen zijn
vreeselijk als ze waar zijn", zeide hij. "Natuurlijk, onze soldaten, evenals van
andere legers, springen wel eens uit den band en doen dan dingen, die we nooit zouden
toelaten als we ze wisten. Te Leuven bijv. heb ik twee soldaten tot twaalf jaren
1320 tuchthuis veroordeeld wegens mishandeling van een vrouw".
"Over Leuven gesproken", merkt ik op. "Waarom hebt gij de bibliotheek verwoest? Zij
was een van de literaire voorraadmagazijnen der wereld". "Wij betreuren dat even zeer
als ieder ander", antwoordde de generaal. "Het gebouw vatte vuur door de brandende
huizen en we konden het niet redden". "Maar waarom werd Leuven dan wel in brand
1325 gestoken?" vroeg ik. "Omdat de bevolking op onze troepen vuurde. Wij hebben werkelijk
machinegeweren in enkele huizen gevonden en", met de vuist op tafel slaande, "waar
burgers op onze troepen vuren, zullen we ze een duurzaam lesje geven. Als vrouwen en
kinderen zich op den weg der kogels willen gaan plaats, des te erger voor hen".
"Hoe verklaart gij het bombardement van Antwerpen door Zeppelins?" vroeg ik. "De
1330 Zeppelins hebben order alleen bommen te laten vallen op versterkingen en soldaten",
was het antwoord. "Het is een feit," merkte ik op, "dat ze alleen particuliere huizen
hebben vernield, en onschuldige burgers, onder wie vele vrouwen, hebben gedood of
gewond. Als een van de bommen 200 meters dichterbij mijn hotel was gevallen, zou ik

1335 hier thans niet een van uw sigaren rooken". "Dat is een ongeluk, dat goddank niet is
geschied", antwoordde hij. "Als ge zoo bezorgd zijt voor mijn veiligheid, generaal,
kunt ge die het beste verzekeren door geen Zeppelins meer te sturen". "Welnu,
mijnheer Powell", zeide hij lachend, "we zullen daarover denken, maar", vervolgde hij
ernstig, "wij vertrouwen dat gij door uw blad aan het Amerikaansche volk zult
1340 vertellen, wat ik u vandaag heb meegedeeld. Laat het weten wat wij omtrent de
gruwelen denken. Het is niet meer dan rechtvaardig, dat het beide kanten van de
quaestie leert kennen.". Ik heb, zegt de heer Powell, mijn onderhoud met den generaal
vrijwel woordelijk weergegeven. Ik geef geen commentaar, maar laat het aan de lezers
van de "World" over te beslissen in hoeverre de antwoorden van den Duitschen generaal
op de Belgische beschuldigingen overtuigend zijn. (Ongecorrigeerd.)

1345

DUITSCHLAND.

De stemming te Berlijn.

LONDEN, 15 Sept. (Reuter.) Een telegram van Maandag uit Stockholm aan de "Daily Tel."
beschrijft de verandering in de stemming te Berlijn in de laatste twee weken. De
1350 geestdriftige menigte, die eenigen tijd geleden de straten vulde, is verdwenen. Het
vertrouwen heeft plaats gemaakt voor twijfel. De kentering begon na den slag bij
Lemberg en nam toe na de tijding, dat het leger van generaal Von Kluck het plan
Parijs te nemen, had opgegeven. In elke courant wordt een pagina gevuld met
rouwadvertenties, waarin de dood wordt gemeld van echtgenoot, broer of zoon. Elken
1355 nacht komen treinen binnen, geheel gevuld met gewonden.

Een protest van de "Nordd. Allg. Ztg."

BERLIJN, 14 Sept. (W. B.) De "Nordd. Allg. Ztg." bevat een telegram uit Den Haag
meldend, dat de Engelsche legatie aldaar aan de Nederlandsche pers meedeelde, dat de
1360 Duitse troepen volkomen gedemoraliseerd zijn, alle Fransche plaatsen die ze
bereiken plunderen en zich bedrinken. De Nederlandsche bladen, wier
vertegenwoordigers gelegenheid hebben zich u eigen aanschouwing een oordeel over de
houding der Duitse troepen te vormen, zullen door deze misleidingspogingen van den
Engelschen diplomaat niet op een dwaalspoor worden gebracht. Wij echter protesteeren
1365 er tegen, dat de gezant van een tegen Duitschland oorlogvoerende mogendheid zijn
volkenrechtelijke immuniteit in de hoofdstad van een neutraal land misbruikt om tegen
het Duitse leger lage verdachtmakingen te verspreiden.

Over de quaestie der dum-dum-kogels.

1370 Onze Berlijnsche berichtgever zond ons onlangs een mededeeling over een bijeenkomst
te Berlijn, waaraan ook een aantal buitenlandsche journalisten deelnamen, en waarin
een majoor van den Duitschen generalen staf een uiteenzetting gaf over gevonden dum-
dum-kogels. De correspondent van de "N. Rott. Ct." heeft die mededeeling eenigszins
1375 critisch besproken en schrijft daarover nu het volgende: "Men heeft ons vier losse
patronen laten zien en een pakje patronen. Van de vier losse exemplaren waren twee
mantelprojectielen en twee van massief geel koper. Bij de mantelprojectielen was de
uiterste punt afgesneden en wel zoo regelmatig, dat dit met een bijzonder daarvoor
geschikt werktuig moet gebeurd zijn. Dan kwam een rond, spits inlopend kratertje van
1380 de reeds genoemde afmetingen, waarvoor een niet gering deel van den loodinhoud
weggenomen was. Als ik mij niet zeer vergis, waren de getoonde projectielen dus niet
wat men onder dumkogels verstaat. Deze hebben immers een weeke punt. De hollepunt
kogels moeten echter niet minder vreeselijk in hun uitwerking zijn, voorzover zij op
korten afstand treffen.

1385 "Bij een nauwkeurige beschouwing dezer twee kogels zag ik nog een bijzonderheid, die
niet zonder belang is ter beoordeeling van het geval. Het kratertje in het eene
projectiel was heel duidelijk met een draaiend werktuig er in geboord. In den anderen
kogel liepen de, ook veel ruwere, sporen van het werktuig verticaal naar binnen. Dit
duide op een betrekkelijk primitieve fabricatie zonder boor. Het belangwekkendste is
echter, dat hieruit bleek, dat men van een uniforme fabricatie niet kan spreken.

1390 "Niet minder leerrijk was een nauwkeurige beschouwing van de geïncrimineerde koperen
kogels. Een gespleten projectiel was er niet bij. Eén er van was schuin afgeslopen
aan de punt, wat een buiteling van den kogel in het lichaam ten gevolge moet hebben.
Hierbij kon geen sprake zijn van machinale bewerking. Het was duidelijk genoeg plomp
soldaten-werk. Dit is trouwens niet in strijd met bovenstaande verklaring, waarin men
1395 leest, dat de soldaten deze bewerking op bevel van hun meerderen zouden hebben
uitgevoerd.

"Eenigszins anders dan de heeren van den generalen staf moest ik echter de inkerving
met grove braam beoordeelen. Bij den eenen kogel was deze heel duidelijk veroorzaakt
door den greep van de tang, waarmede het projectiel bij het afslijpen tegen den steen

1400 was gehouden. Ietwat ingewikkelder was de quaestie hij de andere patroon, die ons
getoond werd. De inkerving was daar veel dieper. Toch had men ook hier met de kneep
van een zeer sterken en blijkens het regelmatige van de groeve zeer harde tang te
doen. Dat de kogel, niet, zooals een der officieren meende, ingevijld was, bleek
1405 was, wat bij een zoo kort en dik massief-koper staafje alleen onder een sterken
tanggreep gebeurd kon zijn. Men zou het vermoeden kunnen opperen, dat de projectielen
zoo geknepen waren, niet om ze tegen den steen te houden, maar om ze te misvormen.
Daartegen pleit echter weer, dat de tweede patroon verscheidene krachtige tangsporen
op de huls droeg, en men dus blijkbaar op verschillende plaatsen een houvast had
1410 gezocht. Ten slotte werd ons nog een pakje patronen getoond, dat "dum-dums" moest
bevatten, maar dat nog niet geopend was. Over deze pakjes heb ik onjuiste
mededeelingen gelezen. Juist is, dat het papier, waarin de patronen gewikkeld waren,
de oorspronkelijke verpakking scheen te zijn, bedrukt met de aanduidingen, die op
Fransche patronenverpakking staat. Onjuist echter is, dat het pakje er uit zag, alsof
1415 het zóó uit de fabriek kwam. Mijn indruk was, dat het pakje hier of daar geopend en
weer dichtgemaakt was. De patronen zaten er vrij los in; ook de wijze waarop het touw
er om gebonden zat, en de knoop en de dikte daarvan, deden allermint aan
fabrieksverpakking denken. Degeen, die het pakje de laatste maal had dichtgemaakt,
was geen technisch geoeffend inpakker; daarvoor zat de knoop te los en had deze te
1420 lange einden. Toch was het inpakken met een zekere netheid geschied. Hier gaf men ons
de verzekering, dat het pakje ons werd voorgelegd, zooals men het had gevonden. Wij
vroegen of reeds officieel wonden van dum-dumkogels waren geconstateerd. Daarop kregen
wij een ontkennend antwoord. Men wees ons echter op het verhaal van een zeer bekend
Berlijnsch professor, die in de pers had medegedeeld, dat zijn neef reeds geruimen
1425 tijd geleden door een dum-dum aan den schedel gewond, maar nu weer beterende was. Dit
is op zichzelf onvoldoende. Wij herinneren ons allen van vroegere gelegenheden, hoe
vaak men mislijd [misleid] door de soms zoo grillige uitwerking van moderne
projectielen, ten onrechte van dum-dums heeft gesproken.
Uit al deze gegevens meen ik het volgende te mogen opmerken: De patronen zijn, zooals
1430 in de officieele verklaring ook reeds wordt aangeduid, niet als dum-dums vervaardigd.
Verder heeft de misvorming niet plaats gevonden in de Fransche amunitiefabrieken.
Als men in Longwy werkelijk toestellen gevonden heeft om kogels met stalen mantel te
vervormen, dan is het zeer wel mogelijk, dat men daar den oorsprong moet zoeken van
de geincrimineerde projectielen. Zeer volmaakt kunnen deze toestellen niet geweest
1435 zijn, getuige de verschillende wijzen van uitholling der kogels. In ieder geval gaat
het niet aan, het Fransche legerbestuur moreel verantwoordelijk te stellen voor deze
ongoorloofde praktijk, zoolang men niet het recht heeft tot de bewering, dat het van
de zaak geweten heeft. Stellig is het gebruik van deze kogels in Noord-Frankrijk zeer
beperkt geweest. Anders zou men onder de tallooze gekwetsten nu niet naar dum-dum-
1440 wonden hoeven te zoeken. Als men de patronen werkelijk in de zakken der soldaten
gevonden heeft, wat inderdaad de indruk is, dien men uit de verklaring krijgt dan zou
dit zelfs in een zeer bepaalde richting kunnen wijzen. Dan konden het patronen zijn,
die apart gehouden werden voor het uiterste oogenblik van een bestorming, om de
bestormers onmiddellijk buiten gevecht te stellen. De zaak wordt er niets
1445 vergeeflijker, alleen begrijpelijker door. Da uitgeholde kogels en ook de eene
gebogene koperen kogel waren zoo sterk misvormd, dat zij voor het vuurgevecht op
grooteren afstand niet veel meer waard moesten zijn. Het is ook zeer denkbaar, dat de
zeer gegronde vrees voor de Deutsche bajonetten, de Fransche soldaten, die niet over
patronen met hollen stalen mantel beschikten, er toe gebracht heeft, om zich op
1450 primitieve manier in ieder geval eenige nijdige koperen projectielen te maken voor
den strijd van man tegen man. Dit alles zijn slechts veronderstellingen, maar in
ieder geval veronderstellingen, die niet aan de hand zijn gedaan door den wensch om
te vergoelijken, doch door een in overweging nemen van alle gegevens. Van Fransche
zijde loochent men het bestaan der dum-dums, wat gelijk schijnt te staan met het
1455 Deutsche legerbestuur te beschuldigen van falsificatie, nademaal ik hier van het
bestaan der bewijsstukken kan getuigen. Mijn betoog toont, hoop ik, aan dat men zeer
wel aan de goede trouw van beide partijen kan gelooven.
Een lezer deelt mede, dat een zegevierend binnentrekend vijandelijk leger ook in
onze munitiemagazijnen de hand zou kunnen leggen op zekeren voorraad *verboden kogels*,
1460 bekend onder de benaming "*van model*", die na de Vredesconferentie van 1899 niet
vernietigd werd, maar zuinigheidshalve bestemd werd voor *oefeningen in vrede*stijd
met *scherpe patronen*.
De voorraad zal *nog niet uitgeput* zijn en thans, weer uit de depots opgevraagd, als
1465 de Fransche, in origineele verpakking in de magazijnen liggen. Het in beslag nemen
van dien voorraad, zou echter *absoluut niets bewijzen ten nadeele van ons*

legerbestuur.

Dum-dum-kogels.

1470 Een medicus schrijft ons naar aanleiding van wat onze Berlijnsche correspondent
meedeelde over het bewijsmateriaal van den Duitschen generalen staf voor het gebruik
van dum-dumkogels door de Franschen. Hij zegt o. a.: "Een geweerkogel, afgeschoten op
een afstand van tusschen pl.m. 300 tot 900 Meter, heeft een zeer doordringend
1475 vermogen en gaat snel in regelmatigen gang door de weeke deelen èn door beenderen
heen, zoodat zowel de ingangs- als de uitgangsoopening in het menschelijk lichaam
klein is. "Dit is evenwel geheel anders, wanneer de kogel afgeschoten is op een
afstand minder dan, laat ons zeggen, 300 Meter of meer dan 1000 meter, en op zijn weg
1480 een been vindt. Dan wordt vaak het been verbrijzeld, en de beenstukken geheel of
gedeeltelijk naar buiten gedreven, zoodat niet zelden, bij den uitgang, meerdere
wonden ontstaan. Dan is ook evenwel de uitgangsoopening dikwijls buitengewoon groot en
zijn de wondranden verscheurd en naar buiten gestulpt, en kan men de groote of kleine
beensplinters in de wond zien liggen. De oorzaak hiervan is evenwel geenszins in het
dumdumkarakter van den kogel te zoeken, maar in den afstand, waarop de kogel
afgeschoten werd. "Ik verwijs u voor deze zaak naar een artikel van dr. W. G.
1485 Tottenham Posnett in het Engelsche medische tijdschrift The Lancet van 5 September
1914, waarin hij het een en ander mededeelt over een 1000-tal door hem in den
Boerenoorlog behandelde schotwonden, en naar van de *Enzyklopaedie der Praktischen
Medizin* van Schnirer und Vierordt (1909), waar onder "Schussverletzungen" o. a. dit –
met vele nadere finesses – te lezen staat: "Trifft ein Geschoss mit
Anfangsgeschwindigkeit auf Knochen, so ist die Ausschussöffnung eine ungeheuer
1490 grosse".
Wij hebben het door onzen zegsman genoemde artikel van dokter Tottenham Posnett
gelezen en nemen daar het volgende uit over. De afstand waarop de geweerkogel is
afgeschoten, is van zeer groote beteekenis. De wonden die ik zag, verschilden
naarmate van den afstand, waarop de gewonde personen zich van het schietwapen hadden
1495 bevonden. Het schijnt dat de moderne geweerkogel een groot doordringend vermogen
bezit op wat men noemt den gemiddelden afstand, d. i. van 800 tot 900 yards en dat
wonden op dezen afstand, zelfs wanneer er beenderen getroffen worden, een heel wat
beter karakter hebben, dan die, welke veroorzaakt zijn door kogels, op grooteren of
1500 kleineren afstand afgevuurd. De verpletterende werking van een kogel, die op een
afstand tot 300 yards wordt afgeschoten, is zeer groot en men kan in de daardoor
ontstane wonden beenversplintering verwachten. Hetzelfde geldt voor kogel,
afgeschoten op 900 yards of grooteren afstand. Wanneer de kogel in zijn loop een been
raakt, indien de wonde ontvangen is op den gemiddelden schotsafstand, kan de kogel
gewoon door het been gaan, zonder ernstig schade aan te richten. Soms wordt de
1505 nikkelen mantel van den kogel afgestroopt en blijft in de wonde terwijl het lood zijn
weg vervolgt. Indien echter de wonde ontvangen is op 900 yards of grooteren afstand,
dan worden de getroffen beenderen gewoonlijk verbrijzeld en de wonde van uittreding
is zeer groot. Maar ik heb toch ook dergelijke wonden gezien, waarbij de beenderen
verbrijzeld waren en nochtans de wonde van uittreding even groot was als die van
1510 inkomen".

ENGELAND.

In Z.-Afrika.

1515 KAAPSTAD, 14 Sept. (Reuter.) Een detachement Z.-Afrikaansche fuseliers te paard
heeft, na twee nachten gemarcheerd te hebben (overdag hielden zij zich schuil), een
Duitsche strijdmacht overvallen, die een doorwaadbare plaats in de Oranjerivier
ongeveer zestig mijlen van Steinkopf in Namaqualand bezet hield. Na een scherp
gevecht moesten De Duitschers zich overgeven.

1520 **Een protest tegen den oorlog.**

Volgens het Kopenhaagsche blad "Sozialdemokraten" heeft de Engelsche arbeiders partij
een manifest uitgevaardigd waarin gezegd wordt: Het is natuurlijk volkomen onjuist te
zeggen, dat de Engelsche politiek volkomen wit, de Duitsche volkomen zwart is, en
even onjuist te betoogen, dat de Duitsche politiek volkomen juist, de Engelsche
1525 daarentegen volkomen af te keuren is. Maar zelfs als ieder woord in het Engelsche
Witboek waar is, ontbreekt er toch iets in de bewijsvoering. Toegegeven kan worden
dat Sir Edward Grey in de laatste dagen, die den oorlog vooraf gingen voor, den vrede
gewerkt heeft, maar dat was te laat. Hij zelf had, vele jaren lang, met de andere
diplomaten den afgrond gegraven en het genie van een waren wijzen staatsman had het
1530 zekere resultaat moeten voorzien en vermijden. Niet de Servische quaestie of de
Belgische neutraliteit hebben Engeland in dezen vreeselijken strijd gewikkeld, en

Engeland neemt geen deel aan den strijd voor de onderdrukte naties of voor de Belgische neutraliteit. Zoo Frankrijk door België Duitschland ware binnengerukt, dan gelooft niemand, dat wij daarvoor tegen Frankrijk oorlog zouden hebben gemaakt. "Maar
1535 achter den rug van volk en parlement deed Sir Edward Grey heimelijk beloften aan Frankrijk, waarvan hij het bestaan loochende, als hij er naar gevraagd werd. Daarom staat dit land nu voor de volslagen vernietiging, en de ijzeren noodzakelijkheid om oorlog te voeren. "Verdragen en overeenkomsten hebben Frankrijk gedwongen zich op
1540 sleeptouw te laten nemen door het despotische Rusland; en Engeland werd door Frankrijk meegesleept. Nu komt dat alles aan den dag en de mannen, die daarvoor de verantwoordelijkheid dragen, moeten ter verantwoording worden geroepen. Engeland heeft zich nu in dienst van Rusland gesteld, de meest reactionaire en corrupte mogendheid, de onderdrukkendste in Europa. Laat men Rusland zijn territoriale wenschen bevredigen en zijn kozakkenmacht uitbreiden dan loopen de beschaving en de
1545 democratie het meest ernstige gevaar. "En daarvoor heeft Engeland het zwaard getrokken."

RUSLAND.

De binnenlandsche toestand in Rusland.

1550 BERLIJN, 14 Sept. (Korr. Norden.) Een nauwkeurig kenner van de Russische revolutionnaire beweging deelt het volgende mede: Het hardhandige ingrijpen van Stolipin voor alles, en na hem dat van Maklakof en van den minister van onderwijs Kazso heeft de revolutionnaire organisatie verpletterd. Dat geldt vooral voor
1555 Finland, Petersburg en de Oostzee-provincies. Men kan daarom aannemen, dat de in het buitenland wonende revolutionnaires niet verwachten, dat zij in het noorden veel succes zullen bereiken, en zoo zal het wel juist zijn, dat zij al hun krachten inspannen om in de Oekraïne en Zuid-Rusland een revolutionnaire beweging op groote schaal op bouw te zetten. Daar zijn de toestanden voor zulk een omwenteling zeer gunstig, in verband met de onderdrukking van den Russischen kleinen man en van de
1560 Joden, en ook wegens de aanwezigheid van groote arbeidersmassa's in Odessa en in het industriegebied van Jekaterinoslaw en Charkow. Bovendien zijn de drie universiteiten Charkof, Kief en Odessa bekende haarden voor de revolutie, waar professoren en studenten dikwijls gemeene zaak maken en ook aansluiting aan de arbeidersbeweging hebben gevonden. Te Petersburg en Riga heeft zulk een samenwerking niet plaats, en de
1565 arbeidersoproeren, die voor het uitbreken van den oorlog te Petersburg plaats hadden, waren meer het gevolg van provocatiën door den minister van binnenlandsche zaken Maklakof, die den Tsaar een binnenlandsch gevaar wilde doen zien, om hem daardoor eerder te doen besluiten tot uitvaardiging van de mobilisatie-order. Uit het vermelde kan men afleiden, dat de revolutionnaire beweging althans in het Noorden van Rusland
1570 voor den voortgang der militaire gebeurtenissen voorloopig van zeer weinig belang is.

BELGIË.

Een soldatenbrief.

1575 De "Nieuwe Gazet" publiceert den tekst van een niet verzonden brief van een Landsturmman aan zijn vrouw, geschreven te Aerschot, den 7en September. De schrijver was op wacht en schreef zijn brief tusschen twee ronden. Hij vertelt, dat hij juist op patrouille is geweest en straks weer erop uit moet. Van den vijand, schrijft hij dan verder, is geen spoor te bekennen. Wij moeten alleen maar op onze hoede zijn voor
1580 de franc-tireurs en zorgen, dat zich geen benden vormen. Over het algemeen is het hier nogal niet angstig, want alle mannen, die een geweer of revolver zouden kunnen hanteeren, zitten opgesloten in de kerk, n.l. 27 priesters en monniken en ongeveer 500 burgers. Ze zijn heel rustig en krijgen eten en drinken. Maar wee hunner, als ze wat zouden ondernemen – dat weten ze trouwens heel goed en ook, dat het hun slecht zou vergaan, als door burgers op ons mocht worden geschoten. Wij zijn hier midden in
1585 de streek, waar hard gevochten is – je kunt je eenvoudig geen voorstelling maken van de aangerichte verwoestingen; de ellende is niet te beschrijven. Ons kwartier is maar zeer matig, maar we waren tot dusverre ten minste altijd onder dak. Met het eten moet je natuurlijk ook een beetje door de vingers zien. Vruchten zijn er in overvloed, verder aardappelen, soms spek en haringen. Koeien en kippen loopen overal rond, dus
1590 zoo noodig ga je je gang maar. Daar de dorpen alle verwoest zijn, valt er natuurlijk niets te koopen. Bier is eenvoudig niet te krijgen, al gaven velen van ons graag zen mark voor een glas. Maar in de kelders ligt wijn en snaps en liquieren in overvloed. Van huis hooren we niets. Je kunt geen courant krijgen. We hebben dan ook geen flauw begrip ervan hoe het er mee staat. De commandant weet er evenmin iets van. Zoo nu en
1595 dan komt er eens een auto door en dan hoor je wel eens wat, maar je kunt niet nagaan of het waar is wat ze vertellen. Daar we niets anders te doen hebben dan op wacht trekken, begrijp je wel, dat het geducht vervelend begint te worden – nu spelen veel

kaart, maar je kunt toch ook niet eeuwig kaarten. Acht dagen geleden waren we in
1600 Leuven – hoe het er daar uitziet en wat daar gebeurd is, daarover is het maar beter
te zwijgen (wie es de aussieht und wass da passiert ist darüber schweigt der Sänsers
höfflichkeit). Het bezoek van een Zeppelin of vlieger brengt zoo nu en dan wat
afwisseling; verder ook de komst van vrouwen en kinderen, die bij troepjes met het
beetje, dat zij gered hebben (meestal niets anders dan hun bed), hun huisje weer
1605 opzoeken – hoe velen zullen huis en hof tot den laatsten steen vernield vinden. De
Landsturmman vraagt ten slotte zijn vrouw vaak te schrijven en informeert of zij al
bij de overheid is geweest om haar ondersteuning te halen; voor haar zelf 9 mark
erdoor twee kinderen 12 mark per maand. Dat is de ondersteuning, schrijft hij die je
van het Rijk krijgt – de stad keert ook wat uit, maar dat is uitsluitend voor
werkelijk behoeftigen. In een postscriptum belooft hij zijn zoontje, om, als hij een
1610 Belg doodt, dienst pet mee te brengen, terwijl hij zijn dochter verzekert, dat zij
hier (in België) beter Fransch kan leeren dan op school.

Zie verder pag. 7

1615 **AVONDBLAD. Tweede Blad.**

De openingsrede.

Ons politiek leven is tot stilstand gekomen. De wetgevende machine heeft opgehouden
te werken voor alles wat met betrekking heeft op zorg voor het heden. Politieke
1620 partijen bestaan nog, maar het eenige dat zij van zich laten hooren zijn afspraken om
bij stembussen geen strijd te voeren, het parlement heeft geen taak meer dan de
maatregelen, die de uitvoerende macht meent te moeten nemen, voor zoover noodig goed
te keuren, te steunen, mogelijk te maken. De politiek in Nederland wacht af. Wisten
wij het niet, de rede heden door de Koningin bij de opening der zitting van de
1625 Staten-Generaal uitgesproken, zou het bewijzen. Daarin staat geen woord over het
verleden, geen woord over de toekomst – het heden vraagt alle aandacht, alle zorg.
Waakzaamheid -- dat is het woord waarmee de regeering begint. De zinsnede over de
vriendschappelijke betrekkingen met alle mogendheden had nooit zooveel beteekenis als
thans. Het is te begrijpen dat er met dankbaarheid van gewaagd wordt. En eveneens,
1630 dat op onze volstrekste neutraliteit nog eens met nadruk wordt gewezen. Herinnerd
wordt aan onze zoo goed volbrachte mobilisatie, en aan den steun, dien wij geven aan
de ongelukkigen die over onze grenzen de wijk nemen. Na het overzicht van den
economischen toestand – ook dit ernstiger, en meer plaats innemend in de openingsrede
dan ooit te voren -- kan de mededeeling volgen dat er eenige verlichting komt in den
1635 druk en wordt herinnerd aan de maatregelen der regeering, waaraan dit mede te danken
is. Van belang is het gedeelte dat op onze koloniën betrekking heeft; de regeering
weet van de toestanden daar blijkbaar meer dan ons tot nu toe bekend was geworden.
Ook in Oost-Indië is de economische toestand door den oorlog zeer achteruitgegaan,
maar ook daar zijn de noodige maatregelen genomen en met voldoening zien wij dat de
1640 toestand der inlandsche bevolking, die natuurlijk het minst kan verdragen, niet
onbevredigend wordt genoemd. Moge dat zoo blijven! Wat over West-Indië gezegd wordt,
is ten deele minder bevredigend, maar ook daar is tenminste voor levensmiddelen
gezorgd. Ten slotte wordt nog eens de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid onze
neutraliteit streng te handhaven, ook door de wijze, waarop de handel te werk gaat.
1645 De regeering weet blijkbaar, dat een schending van onze neutraliteit in het bijzonder
door Nederlandsche kooplieden en door hen, die van Nederlandsche havens gebruik
maken, zeer ernstige gevolgen kan hebben. Dat het in die omstandigheden plicht is
haar te steunen, zal ieder erkennen. In eendracht onzen plicht doen, het wordt in het
koninklijk woord van de Staten-Generaal en van ons allen gevraagd. Wordt het gevraagd
1650 alleen voor het heden, zonder eenige belofte voor de toekomst, zonder dat eenige
parlementaire arbeid den Kamers in uitricht wordt gesteld, – de eendracht is thans
voor de taak van den dag niet minder noodig dan anders, de plicht niet minder zwaar
dan in gewone omstandigheden. Onder de leiding der Vorstin, die in deze dagen zoo met
hart en ziel meeleeft met haar volk, van de regeering die waarlijk waakzaam blijft,
1655 moge die plicht ten volle vervuld worden.

ONDER DE STREEP.

Bij den weg.

1660 *Kiekjes van ons land.* – In een der laatste nummers van "The Graphic" heeft de
Engelsche zeiler, tevens schrijver-teekenaar Arnold Bennett, zijn reeks krabbels over
typische Nederlandsche stadjes voortgezet; hij zeilt nu de kust van de Zuiderzee
langs. En we volgen hem weer met plezier, – al dadelijk om deze uitspraak: dat hij
dezen programma-tocht volbracht in de verwachting de "doode steden" te zullen

1665 aanschouwen, terwijl hij moet erkennen, dat hij er geen enkele zag. Hij schrijft
 zonder spijt: "De eenige fout van Hoorn aan de Zuiderzee is, dat het geen doode stad
 is; we zeilden de Zuiderzee langs, ten einde ze te zien, die doode steden; we hebben
 er niet één gezien". Na deze verklaring beginnen we steeds meer genoeg om den
 leuken Engelschen reiziger te beleven. Want ook deze opmerking is niet van humor
 ontbloomd: "We hebben Marken gezien, maar slechts van den vasten Hollandschen wal;
 1670 onze schipper beweerde namelijk, dat Marken een oplichtersbende herbergde en een
 schande vormde voor zijn landgenooten. Dus besloot ik deze plaats van ons programma
 af te voeren, waardoor ik de eigenaar ben van het eenige buitenlandsche zeiljacht,
 dat over de Zuiderzee kruiste, zonder Marken te hebben bezocht". 't Is waar, dat
 Marken aldus eenig onrecht wedervaart, omdat de sedert eenige jaren op het eiland
 1675 onhebbelijkheid der Markensche jeugd te onderdrukken. Aan den anderen kant geeft het
 ons een verruiming, dat het niet alwéér Marken, en altijd wéér Marken is, dat ons in
 het buitenland wordt na gedragen!
 Dus geniet in het groote Engelsche tijdschrift ditmaal Hoorn eens een goede beurt.
 1680 Onze Engelsche vriend is, in een woord, verrukt van het stadje; hij prijst er alles:
 prachtige woonhuizen, prachtig-gebouwde winkeltjes, prachtige torens, prachtige
 waterpoort, prachtige aniline kleuren over de Hoornsche grachtjes. En hij roept in
 verrukking uit: "Wanneer Hoorn even dicht lag bij Londen en Parijs als Brugge, dan
 zou het uitsluitend bewoond zijn door schilders". Op één dag maakte Arnold Bennett in
 1685 Hoorn niet minder dan acht waterverf-teekeningen, – een record (hij blijft
 Engelschman met zijn records!), dat zelfs zijn biljart-record slaat, waaruit volgt,
 dat hij vlugger met het penseel dan met de queue weet om te gaan. Van verschillende
 onzer typische Hollandsche steden geeft hij een eigenaardige karakteristiek, welke
 1690 fris afsteekt bij zooveel schablonen-arbeid, ander geleverd door ons land
 bezoekende sight-seeërs. Hier is bijvoorbeeld een Hoornsch kiekje: Een van de
 bekoorlijkheden van Hoorn vormde voor me, dat men er geen Engelsch sprak. Ik
 ontmoette er slechts één Hollander, die het een beetje sprak; 't was een officier.
 Hij was blijkbaar met verlof, en verkocht sigaren in den sigarenwinkel van zijn
 ouders. Hij vertelde me, dat de officieren van het Nederlandsche leger allen in staat
 1695 moeten zijn, Engelsch, Fransch en Duitsch te spreken, – o! Engelsche officieren! Toen
 ik een echte Sumatra-sigaar wilde kopen, haalde hij er zijn moeder bij. Maar toen ik
 zeide, dat ik de fijnste sigaar verlangde, die in Hoorn te koop was, schoof zijn
 moeder al de sigarenkistjes, die ze al voor den dag had gehaald terzijde, en riep om
 haar man. De familie begon te begrijpen, dat een ernstige koper in haar winkel was
 1700 neergestreken. De vader naderde met groote deftigheid; daarna ging hij weer naar
 boven en keerde majesteitelijk terug met sigarenkistjes, die nog warm aanvoelden. –
 "Zijn dit de beste?" – "Dit zijn de beste". Ik kocht er van. Ze kostten vijftien cent
 het stuk. Hot was een vriendelijke, alleraardigst beleefde familie, waarvan de goede
 vormen en de zachte spreekwijze mij herinnerden aan de manieren der Hollandsche
 1705 midden- en hogere klassen, welke alle onberispelijk zijn.
 Over Haarlem zegt Arnold Bennett niet zulke complimenteuse dingen; maar hij meent het
 daarom niet minder. De schoonheid van onze Spaarne-stad ontdekte hij uitsluitend in
 haar bouwkunst en bestrating, ook in den algemensen indruk van netheid en
 zindelijkheid. Verder gaat zijn aesthetische waardeering niet. Met name zijn het de
 1710 Haarlemsche meisjes en vrouwen, die zijn schoonheidszin niet hebben kunnen streelen.
 Hij kuierde namelijk op een regenachtigen avond langs de straten en over de deftige
 patrische gracht van Haarlem; doch hoewel hij flink naar binnen neusde, kon hij
 nergens vrouwelijke charmes ontdekken. Aan wie echter de schuld? – zou ik willen
 vragen. Wanneer we ons niet hadden voorgenomen, ons te onthouden van kritiek op 's
 1715 heeren Bennett's kritiek, en ook elk commentaar op deze Engelsche reis-schetsen
 achterwege te laten, – dan zouden we opmerken, dat het ook niet de manier is, om
 kiekeboe spelende langs de Haarlemsche Nieuwe Gracht, het vrouwelijke schoon dezer
 stad te willen ontdekken. Zoover wij weten – en ik ken Haarlem wel een beetje! –
 zitten de mooie meisjes er niet bij voorkeur achter de vensters te pronk; ...evenmin
 1720 als waarschijnlijk Engelsche beauties zich door Hollandsche toeristen zouden laten
 bestudeeren, terwijl zij achter de horretjes harer knusse Engelsche cottages gezeten
 zijn.
 Terzake! De "Graphic"-schrijver zeilde al weer verder; en hij richt den steven op
 Elburg. Feitelijk ontdekt hij dit Zuiderzeestedeke. Hij is daarvan zóó overtuigd, dat
 1725 hij de omstandigheid zegent, dat zijn zeiljacht in het ondiepe Elburgsche kanaal aan
 den grond liep; immers, dit geeft hem de zekerheid, dat er stellig geen andere
 Engelsche zeilers zullen zijn, die met jachten met meer diepgang ooit het haventje
 van Elburg zullen kunnen bereiken. Dus is Elburg veilig! Dit geeft den deugniet
 vrijheid, den naam Elburg te noemen in zijn reisbeschrijving. Zijn aankomst vertelt

1730 hij zoo: Ik stond aan het roer. De schipper noodigde me uit: "Houdt u alsjeblief het
midden van het kanaal?" Ik deed 't. Maar we liepen niettemin aan den grond. De
schipper keek naar me, zooals schippers het recht hebben te kijken naar hun patroons;
1735 doch ik wees hem er op, dat we slechts een halven decimeter bezijden het
mathematische midden van het kanaal waren. Met een lijn haalden we van den wal met
vereende krachten het schip vrij. Nadat ik Elburg heb gezien, ben ik blij over dit
incident. De haven, was een schitterende mengeling van eenvoudige kleuren; daarin
lagen de prachtige vormen der verschillende schepen onder de hooge vrachten van hun
1740 donkere, in den wind drogende zeilen. Elke minuut kwamen er nieuwe schepen door het
kanaaltje aan-gezeild; het was de laatste dag van de week, elk zocht zijn plaats voor
den Zondag. De haven leek boordevol, en toch was er steeds nog plaats. De stad was
van de haven gescheiden door een nauwe vaart en een rood-steenen waterpoort. In het
midden van het stadje lag een plein. Overal waren het rond-om oude daken en strak-
gevoegd metselwerk, uitgevoerd in Indisch rood en diepe blauwen; elk tuintje scheen
1745 stipt nagebootst naar een schilderij van Pieter de Hoogh. Het inwendige van de kerk
was een schilderij van Bosboom. Er stond een mooi orgel, en een sacristie uit een der
verhalen van Huysmans. De kleeding der vrouwen was hier zwart, met blauwe schorten.
Eenige der visschers waren van indrukwekkende postuur, lang, trotsch, bevelend – nog
tegenstanders van Alva. Hun wijze van groeten had soms iets vorstelijks.
1750 's Avonds, in de haven van Elburg, zag ik dezelfde visschers in het voor-onder van
hun schuiten bij elkaar zitten, gebogen over een tafel, waarop een lampje, dat hun
ernstige gelaatstrekken bescheen. Men zou hebben kunnen veronderstellen, dat zij hun
week-ontvangsten zaten na te rekenen; – inderdaad stelden zij een meesterwerk van
Rembrandt voor. Wie zoo weet te schrijven over Hoorn en Elburg, dien vergeeft men
1755 gaarne wat hij scheef over Marken en Haarlem! – F.

Allerlei rond den oorlog.

Bach en de oorlog. – Het onsmakelijk en ongepast spel met de aanvangswoorden van
eenige Cantaten van Joh. Seb. Bach (gisteren hier vermeld) mag stellig niet op
rekening gezet worden van Siegfried Ochs, den uitmuntenden leider van het beroemd
1760 Philharmonisch Koor te Berlijn. De verwaten toespelingen en de vvlkeren die tegen
Duitschland zich verzetten, heeft de redacteur van de *Signalen für die musikalische
Welt* niet te "danken" aan Ochs, maar aan den bijzonderen aard van eigen
"geestigheid", die op onbekendheid met de Bachtteksten speculeert. De eerste woorden
van de negentiende Cantate aan te halen ("Es erhuh sich ein Streit") zou eerst
1765 beteekenis kunnen hebben door de aanduiding van degenen die tot de Satanskinderen en
de anderen die tot de engelen met St. Michael zijn te rekenen, want *dezen* strijd
heeft Bach in zijn fantastische fuga als 'n vizioen muzikaal geteekend. Schaart de
redacteur der Signale zich bij laatstgenoemden? De Belgen, op wie hij de
aanvangswoorden van de negentigste Cantate toepast, zouden hem en zijn volk het
1770 vervolg kunnen toeroepen, de volledige aria: Es reifet euch ein schrecklich Ende, Ihr
sündlichen Verächter, hin. Der Sünden Mass ist voll gemessen, Doch euner ganz
verstockter Sinn Hat seines Richters ganz vergessen. En niet zou mogen vergeten
worden hoe de bede van het slotkoraal dier Cantate luidt: Leit uns mit deiner rechten
Hand Und segne unser Stadt und Land, Gib uns allzeit dein heiliges Wort, Behüt vor
1775 Teufels List und Mord...
De Franschen? Het citaat, voor hen, is niet volledig: op de woorden "Ihr werdet
weinen und heulen, aber die Welt wird sich freunen" volgt dit: "Ihr werdet traurig
sein. Doch eure Traurigkeit soll in Freude verkehret werden" (lees verder Ev. Joh.
16, 20)! Dit is een Cantate voor den Zondag van "Jubilate". Heeft Bach, in wiens
1780 muzieksfeer zoo plomp de volkeren-haat werd gemengd, ook niet en treffende,
thematisch scherp karakteriseerende Cantate geschreven op de bijbelwoorden: "Wer sich
selbst erhöht, der soll erniedriget werden?"... (no. 47). S. Z.

Twee voormannen.

1785 – In de Engelsche pers haalt men, natuurlijk in verband met den tegenwoordigen
oorlogs-toestand, een tweetal historische voorbeelden aan uit vroegere oorlogs-dagen;
het een is van den bekendste der Engelsche oorlogscorrespondenten, het ander van den
beruchtsten censor van Engeland. De eerste der twee heette Archibald Forbes; men
oordeelde in zijn tijd anders over de doods-verachting en vak-bekwaamheden van
1790 oorlogs-correspondenten dan heden, want deze journalist, die prachtig werk had
geleverd van den Fransch-Duitschen oorlog van '70, werd in het Engelsche Hoogerhuis
geprezen door niemand minder dan Lord Salisbury. Ook koningin Victoria stelde er een
eer in, den journalist op Buckingham Palace te ontvangen, nadat hij was teruggekeerd
uit den Russisch-Turkschen oorlog van 1877. Forbes' beroemdste feit was toen geweest
1795 de rit van den Shipka-pas naar het naaste telegraaf-station te Boekarest, en zijn

1800 ontvangst onderweg door den Tsaar, wien hij het eerst het bericht bracht van de Russische overwinning. Hij was niet slechts al zijn collega's voor, doch zelfs de officieele boodschappers had hij stukken achter zich gelaten. De beruchtste pers-censor in Engeland droeg den naam Sir Roger L'Estrange; in 1663 werd hij als zoodanig aangesteld, en een van zijn eerste censordaden was, het getal der te Londen verschijnende publicaties van zestig tot twintig te verminderen. Een van de straffen, welke hij bedacht om lastige kranten-schrijvers te treffen, was de volgende: hij liet een gestraften journalist een band om den hoed dragen, waarop zijn overtreding geschreven stond, of wel hij liet zulke vakbroeders over straat gaan met één roode en 1805 één witte kous aan.

In- in Uitval.

1810 Soldaten-Humor. — Een landweer-soldaat die sinds zes maanden werkloos was, is met de mobilisatie opgeroepen. Eenigen tijd nadat hij onder de wapenen is, rukt hij mee uit in volle veldtenu, ransel met rol er op en gevulde patroentasch. Plotseling stuift de kapitein op hem af en vraagt hem waarom hij in het gelid loopt te lachen. "Wel, kapitein is zijn antwoord, zes maanden lang heb ik naar één patroon gezocht en nu heb ik er opeens meer dan me lief zijn!"

1815 Nederland en de Oorlog.

De oorlog en de katoennijverheid.

Indien het nog noodig ware den vèrstrekkenden invloed van den oorlog aan te toonen ook daar, waar men oppervlakkig beschouwd weinig van dien invloed zou verwachten te 1820 bemerken, dan zou de Engelsche katoennijverheid daarvan een voorbeeld kunnen leveren. De katoennijverheid van Lancashire bezigt voor het verven harer goederen in hoofdzaak 1825 Deutsche kleurstoffen, om de eenvoudige reden, dat deze kleurstoffen veel meer schakeeringen hebben dan de Engelsche. Nu wordt die voorraad thans natuurlijk niet aangevuld en het gevolg is, dat de kleurstoffen thans schaarsch zijn in Engeland, zoo 1830 zelfs, dat de verffabrieken (in Engeland bestaan afzonderlijke fabrieken, die de katoenen goederen hier ter stede toonde ons een schrijven, door een Engelsche fabriek begin September aan hem verzonden. Daarin werd den groothandelaars in Nederland aangeraden zoo spoedig mogelijk orders te plaatsen voor het verven van de katoenen 1835 goederen, waarvoor zij gecontracteerd hebben, met het oog op diezelfde in uitzicht gestelde prijsverhoging als gevolg van de schaarschte der verfstoffen. Aan dit schrijven werd toegevoegd, dat men in Engeland, wanneer de voorraad op is, zijn toevlucht zal moeten nemen tot... Engelsche verfstoffen, die meer beperkt zijn wat kleurschakeeringen aangaat.

Voor de Belgische vluchtelingen.

Op initiatief van de heeren dr. R. van Leyden en ds. F. C. M. Boenders, beiden te 1840 Abbekerk, is in de Doelen te Hoorn een vergadering gehouden en besloten tot de oprichting van een comité in West-Friesland voor de Belgische vluchtelingen. Uitvoerige besprekingen werden gevoerd, vooral omdat door de aanwezige Kath. 1845 geestelijken werd aangedrongen op de verpleging van R.-K. vluchtelingen in Katholieke gezinnen of Gemeenten. Ten slotte verklaarden zij zich niet bereid in het comité zitting te nemen. Het comité zal zich belasten met de inkwartiering — al of niet in gezinnen — van Belgische vluchtelingen in West-Friesland. Zooveel mogelijk in 1850 overeenstemming met de wenschen van helpers en hulpbehoevenden en met inachtneming van het verlangen der hulpbehoevenden. Voor hen, die dus prijs stellen op een Katholieke omgeving, zal men trachten een R.-K. tehuis te vinden. Tot leden der commissie worden benoemd de dames mevr. De Jager Meezenbroek-Van Beverwijk, te Wijdenes en mevr. Boenders te Abbekerk; de heeren dr. R. van Leyden en ds. F. C. M. 1855 Boenders te Abbekerk; ds. A. Klaver, E. D. Rink en J. A. Kernkamp te Hoorn; H. J. Avis te Midwoud en ds. Hoek te Enkhuizen. In verschillende gemeenten zullen sub-comités worden benoemd.

Limburgsche kloosters.

1855 Men schrijft ons: Ook in verscheiden Limburgsche kloosters ondervindt men de gevolgen van den oorlog. Tal van deze kloosters, waaraan jongens- of meisjesscholen zijn verbonden, krijgen hun leerlingen uit Duitschland. Bij het uitbreken van den oorlog zijn deze leerlingen allen zoo spoedig mogelijk naar huis gezonden, hoewel de 1860 vacaties gewoonlijk niet voor midden Augustus invielen. Aan de meeste scholen rekent men er nu echter op, dat aan het einde dezer maand, als de vakantie om is, hoogstens het 2/3 gedeelte der leerlingen zal terugkeeren. In moeilijker omstandigheden komen

de scholen, waar de leerlingen weinig of geen leergeld betalen, doch de kosten uit nevenbedrijven gedekt worden. Dit is b.v. het geval met het Missiehuis te Steijl. Het 300-tal leerlingen is thans naar hun families in Duitschland. De groote drukkerij, waar tal van periodieken verschijnen, voornamelijk voor Duitschland en Oostenrijk en voor de Deutsche missiën in de koloniën, ligt met uitzondering van een paar kleinere personen volkomen stil. Het grootste deel der inkomsten ontbreekt hier dus om het groot aantal personen, dat in gewone omstandigheden een 700-tal bedraagt, te onderhouden. Van de broeders en paters is een klein honderdtal onder de wapenen in Duitschland, terwijl nog een 70-tal zich gereed moest houden om als landstormmannen op te komen. Reeds werd bericht ontvangen, dat vier der broeders op het slagveld waren gebleven. De priesters behoeven in het Deutsche leger niet in de vuurlinie, doch worden belast met zielsverzorging, ziekenverpleging en administratie. Bovendien is er nog een categorie van vrouwelijke kloosterlingen, welke door den oorlogstoestand een moeilijken tijd doormaken. Dit zijn de zusters der eeuwigdurende aanbidding, welke door het maken van miskleeding en hostiën voor tal van kerken in het buitenland in haar levensonderhoud moeten trachten te voorzien. Het uitblijven van bestellingen beteekent voor deze kloosterlingen armoede lijden, daar zij geen ondersteuning mogen vragen. Slechts in uitersten nood mogen zij door het luiden van de kloosterklok haar nood kenbaar maken, opdat de dorpelingen vrijwillig steun kunnen verleenen.

Gezelligheid voor de forten.

Mevrouw E. Arntzen-Wafelbakker heeft, met drie harer leerlingen, een programma samengesteld, bestaande uit piano, zang en voordracht, waarmee zij in September een aantal forten bezoekt. Reeds had Pampus een beurt, waar veel succes werd geoogst. Daarna werd De bezetting van Aagstensdijk verblijd. Vervolgens fort Nigtevecht. En overal met schitterend succes. Heden treden de dames op in "De Drecht", Zaterdag a.s. in Hoofddorp. Overal met het loffelijk deel, de soldaten te helpen front maken tegen de vijandin "Verveling".

Werk in de veenkolonies.

In den loop der afgelopen week is in de Drentsche en Groninger Veenkoloniën de aardappeloogst begonnen. Dit geeft handen vol werk en straks als de aardappels zijn geroid en naar de fabrieken worden vervoerd, geeft dat eveneens veel arbeid. Aan het rooien van ongeveer 15 mill. H.L. à 7 ct. per H.L. minstens is totaal f1,050,000. Met het vervoer van dit kwantum naar de fabriek of het station, indien de aardappels voor consumptie bestemd zijn, is circa 4 ct. per H.L. gemoeid of voor 13 mill. H.L. die na aftrek van eigen gebruik ter plaatse en poters overblijven, f520,000, terwijl eindelijk aan het verwerken der aardappels à 6½ et. per H.L. nog f845,000 verdiend wordt, of voor rooien, vervoeren en verwerken totaal f2,415,000. De voorzitter van den bond van coop. aardappelmeelfabrieken berekende dat dit met inbegrip van hetgeen in het veenkoloniaal deel van Overijsel wordt verbouwd in het volgende jaar stellig f2,750,000 zou zijn. Voorloopig is er dus in het Noordoosten van ons land wel werk aan den winkel en heerscht geen vrees voor werkloosheid onder de fabriekswerkers. En te minder is de vrees daarvoor nu ook de stroocartonfabrieken weer ten deele zijn begonnen te werken. Daar het rooierswerk voor een groot deel door gehuwde vrouwen geschiedt en vele dier vrouwen ondersteuning ontvangen uit 's Rijks kas wegens dienstplicht van den man, maakte men zich ongerust dat die vergoeding geheel of deels zou worden verlaagd. In dat verband was het voor de gezinnen onder de gemeente Veendam dezer dagen van belang te vernemen dat burgemeester Van Beresteijn voornemens was die vrouwen die haar best deden, in het volle genot van haar vergoeding te laten, om zodoende evenals in andere jaren in den drukken rooitijd iets extra's te verdienen. Van de andere burgemeesters is dit niet openlijk bekend geworden. Doch handelen deze precies als hun ambtgenoot te Veendam, dan zal in de Veenkoloniën de nood dezen winter niet veel grooter zijn dan hij telken jare is.

Laatste Berichten.

Schietoefeningen.

De aangekondigde schietoefeningen met zwaar geschut van het fort aan het Pampus zullen, ingevolge naderen last van den commandant der Stelling van Amsterdam, eerst op 21 September en volgende dagen plaats hebben.

DE OORLOG.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

In België.

OSTENDE, 15 Sept. (Reuter.) Een gevecht had gisteren plaats bij Aalst, tusschen Deutsche cavalerie en Belgische automitrailleuses. De Deutsche troepen leden ernstige

1930 verliezen. Twintigduizend Duitschers verlieten haastig Aalst om versterking te brengen aan de troepen, die in de omstreken strijden. Voor hun vertrek namen de Duitschers de Duitse vlag weg, die op het station wapperde. In tegenspraak met andere berichten wordt gemeld dat de gevangenis te Leusden onbeschadigd is, en dat de gevangenen er nog in zijn.

Hoe de Duitschers schieten.

1935 Renwick, de correspondent van de "Daily Chronicle", meldt uit Flambonin een uitvoerig relaas van den slag aan de Marne. Aan zijn mededeelingen ontleenen we het volgende, door den correspondent vernomen van een gewonden officier: Wij bevonden ons Vrijdagmorgens vroeg in onze posities, maar namen dien dag niet aan den strijd deel. Gedurende den Vrijdag en den Zaterdag hadden we niets te doen dan te luisteren naar het niet ver verwijderde gedonder der kanonnen en voorspellingen te maken over den uitslag. Zaterdagavond laat kwam er bevel dat we moesten terugtrekken, maar tijdens den terugtocht 's nachts kwam er tegenbevel en we rukten vooruit, een sterke positie innemend op hellend terrein langs de rivier. Zondags vroeg naderden de Duitschers in grooten getale, blijkbaar met de bedoeling ons om te trekken, want zij drongen vooruit op onze uitersten linkervleugel. "Houdt uw positie, koste wat het wil", werd ons bevolen en ik beloof u dat we niets anders verlangden. "Hoe drongen zij naar onze stelling op. Troep na troep naderde, telkens weggemaaid door ons moordend vuur. Maar ze waren dapper! Niemand kan hen dat ontzeggen. Maar hun artillerie scheen niet zoo krachtig als gewoonlijk en hun geweervuur was slecht. Duitse soldaten schijnen over het algemeen niet te mikken. Soms kwamen ze dicht genoeg bij, zoodat we door de verrekijkers de merkwaardige methoden der Duitse schutters konden zien. Zij nemen hun geweer niet aan den schouder en mikken; zij nemen de kolf van het geweer onder den arm en vuren maar raak, vertrouwend op de uitwerking der salvo's. Andere officieren en soldaten vertelden den correspondent, dat de vluchtende Duitschers zelfs niet eens stand hielden om hun vervolgers op te houden, blijkbaar hadden ze gebrek aan munitie. Dat zal dan toch waarschijnlijk slechts enkele afzonderlijke troependeelen betreffen.

ENGELAND.

1960 **Winston Churchill over den vrede.**

Minister Churchill heeft Vrijdagavond te Londen een redevoering gehouden, waarin hij o.a. waarschuwde tegen de neiging van sommigen om de vreemdelingen in Engeland behorende tot de vijandelijke staten hun vijandschap te toonen. Laten we er voor zorgen, aldus de heer Churchill, dat als de oorlog uit is de menschen niet alleen onze overwinning zullen bewonderen, maar ook zullen zeggen: "zij hebben gestreden als gentleman". Ook overigens toonde minister Churchill zich zeer bezadigd en gematigd. Hij sprak niet over verovering en vernietiging, zooals bijv. lord Charles Beresford, maar hij wees er op, dat het eerste beginsel moet zijn in dien oorlog, het beginsel der nationaliteit, in dezen zin, dat niet gedacht mag worden aan verovering of onderwerp van eenig sterk ras, maar dat het doel gericht moet zijn op de bevrijding van onderworpen en onderdrukte rassen. De reconstructie van Europa na den oorlog zal moeten geschieden – in de betwiste landsdeelen – met volkomen erkenning van de wenschen der daar levende bevolking. Zoo kan de oorlog brengen een betere wereld en een Europa bevrijd van de redenen van haat en onrust, die tot dusver de gemeenschap der naties vergiftigden.

FRANKRIJK.

De verwoesting van een dorp.

1980 De "Gazette del Popolo" van Turijn deelt bijzonderheden mede over de verwoesting van het Elzassische dorp Burgweiler door een troep beschonken Duitse soldaten op 15 Augustus. Een officier schoot in het dorp zijn gewond paard dood. Op het geluid van het schot kwam een troep soldaten die in de herberg zaten te brassen, ijlings naar buiten en onder de "men schiet op onze kameraden" begonnen de opgewonden soldaten in het wilde weg te schieten. Intusschen hadden officieren t paard alle beschikbare mannen uit de buurt bijeen verzameld en werden daarna de bewoners van het dorp uit de huizen gehaald en samengedreven. Verschillende der mannen werden onder beschuldiging dat ze op de Duitse troepen geschoten hadden gefusilleerd. Daarna werd het dorp in brand gestoken.

1990 **ITALIË.**

De houding van Italië.

ROME, 15 Sept. (Reuter.) Het uitvoerend comité der radicale partij nam een motie aan, waarin de regering verzocht wordt de neutrale staatkunde te verlaten en niet na te

1995 laten van de gelegenheid gebruik te maken om voor Italië de natuurlijke grenzen te verkrijgen, en deel te hebben aan een regeling in overeenstemming met de democratische beginselen. De "Messagero" verklaart, dat de volksbetoogingen de regering moesten overtuigen van het gevaar, dat bestaat zoo zij een belangelooze houding blijft aannemen.

2000 **AFRIKA.**

In Noordoost-Rhodesia.

LIVINGSTONE, 14 Sept. (Reuter.) Een Duitsch detachement heeft in den ochtend van 5 Sept. een aanval gedaan op Abercoru bij het meer Tanganijcka. De aanvallers werden teruggeslagen. Op den 6en werd weder geschoten, maar werd geen geregelde aanval
2005 gedaan. Op den 8sten trok de vijand terug, blijkbaar om de nadering van veldkanonnen te dekken. Den 9den openden de Duitschers het vuur met lichte veldkanonnen, dit had echter weinig uitwerking en werd door maxims tot zwijgen gebracht. De vijanden verlieten hun positie op den 9den en bevonden zich des nachts op 15 mijlen ten oosten van Abercorn. Luitenant Mcearthy maakte een geforceerden nachtmarsch met 90 man en
2010 een maxim en dreef den vijand naar de grens. Omtrent de verliezen der Duitschers is niets bekend, aan Engelsche zijde sneuvelden twee soldaten.

BEURS EN NIJVERHEID.

Londensche Beurs.

2015 Te Londen noteert call money thans 2-2½%, geld voor een week 3%. Particulier disconto is voor driemaandsch papier 3 1/4-3½%.
Morgen zullen opnieuw £15 millioen Engelsche schatkistwissels worden uitgegeven, waardoor het bedrag, dat sinds het begin van den oorlog werd gecreëerd, op £45
2020 millioen zal worden gebracht. Vóór het begin van den krijg stond £13,10 millioen aan schatkistwissels uit. In het geheel zullen dus na de nieuwe emissie £68,10 millioen in omloop zijn. Alle tot nu toe uitgegeven wissels hebben een looptijd van zes maanden. Van die welke thans worden aangeboden zal daarentegen slechts de helft zes maanden, de rest een jaar loopen.

2025 **Uit Oostenrijk.**

Hoe sterk het geheele handelsverkeer door den oorlog is gestremd, blijkt het best uit den thans gepubliceerden staat van de Postspaarbank. Daaruit blijkt dat in Augustus in het chequeverkeer Kr. 960 millioen werd gedeponereerd en Kr. 876 millioen terugbetaald, tegen kr. 1704 en kr. 1725 millioen in Juli. Het grootste waren de
2030 terugbetalingen in de kustlanden en in Bohemen, alwaar zij de nieuwe inlagen met meer dan het viervoudige overtreffen. De Postspaarbank heeft van het moratorium niet het geringste gebruik gemaakt, maar alle inlagen uitbetaald. Het aantal bezitters van spaarbankboekjes is slechts met 7248 tot 2,318,106 verminderd. Bij De Eerste Oostenrijksche Sparkassa zijn de terugbetalingen der eerste dagen reeds geheel
2035 gecompenseerd en de inlagen ad kr. 11.7 millioen overtreffen de terugbetalingen met kr. 0.6 millioen. Het gestort kapitaal bedraagt kr. 541.8 millioen. Van de maandelijksche staten der banken zijn tot nu toe alleen die der Unionbank niet eene vermindering der inlagen met kr. 3.63 tot kr. 30.59 millioen en der Depositenbank met eene vermindering der inlagen met kr. 2.81 tot kr. 52.93 millioen verschenen. Voor
2040 portefeuillewissels der banken, in het bijzonder voor herdisconteerde Hongaarsche wissels, werden meerendeels driemaands geprolongeerde of nieuwe wissels gegeven, die door Weensche banken tegen 6% plus 1/8 à 1/4 provisie werden gediscoteerd. Men heeft voor wissels formeel dus niet van het moratorium gebruik gemaakt, hoewel het tamelijk op hetzelfde neerkomt.

2045

Uit de Ver. Staten.

Uit New-York wordt gemeld, dat de verbetering in den financiëleen toestand gedurende de afgelopen week vorderingen hééft gemaakt, dank zij de samenwerking van Londensche bankiers met leidende kringen in New-York en de krachtige hulp die de Amerikaansche regering heeft geboden. Dank zij het langzaam terugkeerende vertrouwen is de
2050 behoefte aan verdere nood-maatregelen aanmerkelijk verminderd. Men meent thans dat het door de Federal Reserve Board ontworpen plan volgens hetwelk de Amerikaansche bankinstelling deel zullen nemen in het bijeenbrengen van een fonds van \$150 millioen voor buitenlandsche credieten, verder gaat dan noodig is, aangezien de 6% New-
2055 Yorksche leening van \$100 millioen waarschijnlijk succes zal hebben en deze uitgifte naar men verwacht door vele buitenlandsche houders van obligatiën en anticipatiebiljetten van New-York aantrekkelijk zal worden gevonden. In dat geval zal een belangrijk deel der leening in het buitenland geplaatst kunnen worden, ten gevolge waarvan veel minder gouduitvoer noodzakelijk zou zijn. De sterke graan-

Naspeuringen van Paul Theelen: 15 september 1914

- 2060 exporten hebben een gunstigen invloed op den stand der buitenlandsche wisselkoersen, hoewel deze factor vermoedelijk nog niet voldoende zal zijn om in de naaste toekomst gouduitvoer te voorkomen.
- In het ochtendblad is de copy van de berichten over het reorganisatieplan der American Waterworks en het receiverschap der International Steam Pump gedeeltelijk
- 2065 verwisseld. De betreffende berichten laten wij daarom hieronder nogmaals volgen: Het reorganisatieplan der American Waterworks & Guarantee Company, gedateerd 16 Jan. 1914, is thans van kracht verklaard. Het bedrag California-Idaho obligatiën, gedeponereerd onder de overeenkomst van 10 Nov. 1913 belooft \$5.522.000, n.l. \$4.659.900 bij de Equitable Trust Cy. te New-York en \$862.100 te Parijs en Luik.
- 2070 Wegens den oorlog konden laatstgenoemde obligatiën niet naar New-York worden gezonden. De nieuwe obligatiën zullen op of tegen 1 Oct. 1914 voor aflevering gereed zijn. Het word niet wenschelijk geacht in dien tusschentijd tijdelijke obligatiën uit te geven. De deposanten zullen echter onmiddellijk hun aandeel ontvangen van de betaalde Cash voor de nietbetaalde coupons per 1 Oct. 1913 en 1 April 1914. De
- 2075 voorgeschoten couponbedragen zullen het eerst worden betaald met opgelopen interest naar den maatstaf van 6% per jaar. Voor de te Parijs en Luik gedeponereerde obligatiën is een afzonderlijke overeenkomst getroffen.
- Het receiverschap de International Steam Pump Company was noodzakelijk, meldt de "Chronicle", omdat, ofschoon de maatschappij goede zaken maakte en aanmerkelijk meer
- 2080 verdiende dan haar interestlasten, men niet in staat was den interest van circa \$235,000 en den amortisatiefondsaflossing van \$230,000 per 1 September op de first lien 20-jarige 5% obligatiën te betalen. Ook ontbrak het de maatschappij aan voldoende werkkapitaal. Behalve deze obligatiën, waarvan \$9,347,900 uitstaan, heeft de maatschappij geen andere schuld dan hare loopende maandelijksche rekeningen van
- 2085 circa \$115,000 en \$1,150,000 collateral trust notes, vervallende 2 Oct. a. s., die verzekerd zijn door goed onderpand. Verwacht wordt dat de voornaamste ondermaatschappijen als de Henry R. Worthington Cy., de Blake & Knowles Steam Pump Works en de Power & Mining Machinery Cy., als gewoon zullen doorwerken.
- De receivers verwachten de zaken van de International Steam Pump zonder onderbreking
- 2090 te kunnen voortzetten. Het obligatie-houderscomité hoopt spoedig in staat te zijn een reorganisatieplan te formuleeren. Wanneer obligatiehouders niet tevreden zijn met het plan zullen zij in de gelegenheid worden gesteld hunne gedeponereerde stukken terug te nemen.
- De Comptroller of the Currency deelt mede, dat de leidende Amerikaansche
- 2095 bankinstellingen alle mogelijke tegemoetkomingen aan geldnemers verschaffen en dat slechts weinig leeningen sinds het sluiten der beurs zijn aangezegd. In bankierskringen is men algemeen van oordeel dat de omstandigheden gunstig zijn voor hervatting van den fondsenhandel op beperkte schaal en van invloedrijke zijde houdt men zich bezig met het ontwerpen van plannen om den binnenlandschen afzet, weder
- 2100 enigszins in gang te brengen, waardoor de vloed van buitenlandsche liquidaties die te zijner tijd worden verwacht eenigszins een tegenwicht zal kunnen vinden.
- Men meent te New-York dat de \$7 millioen anticipatie-biljetten van de stad New-York die in den loop van deze en in het begin der volgende week vervallen, voor een groot deel met wissels betaald zullen kunnen worden, zoodat goud-export uit dien hoofde
- 2105 binnen zekere grenzen zullen kunnen blijven. Zicht Londen is verder teruggelopen tot 4.98 1/4, cable transfers tot 4.99 1/4. Mexicaansche dollars daalden van 41 1/4 tot 41 cents. De zilvermarkt is iets zwakker geworden. Baren liepen van 55 3/8 tot 55 cents terug.
- Het bestuur der Pennsylvania R. R. deelt mede dat met ingang van 1 September de
- 2110 hoofdlijn tusschen Pittsburgh en New-York en Philadelphia en Washington is voorzien van automatische bloksignalen. Daarmede zijn in de laatste drie jaar 253 mijlen voorzien, waarvan de kosten \$6,000,000 bedroegen. Het signaalsysteem op de lijnen der maatschappij ten Oosten van Pittsburgh en Erie vertegenwoordigt een geraamde
- 2115 belegging van circa \$18,000,000. Voor de bediening van het Pennsylvania signaal-systeem zijn 1800 man benodigd, terwijl de kosten per jaar niet minder dan \$1,500,000 bedragen. In de zes maanden geëindigd 30 Juni 1914 zijn over de lijnen der maatschappij 87,000,000 passagiers vervoerd en geen enkele werd door een treinongeluk gedood.
- 2120 NEW-YORK, 15 Sept. (Reuter.) Wissel Londen Cable Transfers 4.98.75. Zichtwissels 4.98. Zilver 54 1/8: Southern Railway: 1ste week September \$1,267,000 (- \$82,000). Missouri Kansas & Texas: 1ste week Sept. \$572,000 (- \$47,000). Louisville & Nashville: 1ste week September \$1,070,000 (- \$118,000). Chicago Great Western: 1ste week September \$275,000 (- \$16,000). Een bedrag van \$5 millioen goud is naar Canada
- 2125 verscheept.

Oogstberichten.

- 2130 Door het Internationaal Landbouw Instituut wordt de tarweoogst van Hongarije, België, Spanje, Engeland, Italië, Luxemburg, Nederland, Europeesch Rusland, Zwitserland, Ver. Staten, Britsch Indië en Tunis voor het loopende jaar geraamd op 1,314,702,000 cwt. of 96.3% van den oogst van het vorig jaar. De roggeoogst van Pruisen, Hongarije, België, Spanje, Italië, Luxemburg, Nederland, Europeesch Rusland en Zwitserland wordt geraamd op 711,223,000 cwt. of 97.8% van den oogst van 1913. De gerstoogst van dezelfde landen als van tarwe, met uitzondering van Britsch-Indië, wordt geraamd op
- 2135 427,959,000 cwt. of 93.8% van den vorigen oogst. De haveroogst van dezelfde landen als van tarwe, behalve Britsch-Indië en Japan, wordt geraamd op 676,807,000 cwt. of 92.2% van 1913. De maïsoogst van Italië wordt geraamd op 51 miljoen cwt. (94.4% van dien van 1913), Europeesch Rusland 36,028,000 cwt., Zwitserland 51,000 cwt. (86.7%) en de Ver. Staten 1,433,585,000 cwt. (117.2%). De rijstoogst van Italië wordt geraamd op
- 2140 10 miljoen cwt. (92%) en van de Ver. Staten op 9,239,000 cwt. (89.3%). Wat andere producten aangaat, wordt de aardappeloogst van Zwitserland geraamd op 16,136,000 cwt. (96.5%) en van de Ver. Staten op 190,664,000 cwt. (107.4%). De cijfers voor den wijnoogst van Italië worden opgegeven met 1144 miljoen gallons (99.5%) en van Zwitserland met 11.440,000 gallons (19).
- 2145 De in de vorige maand geraamde opbrengst van winter- en zomertarwe in Pruisen zal misschien niet worden verkregen ten gevolge van de intusschen overal gevallen regens. De raming luidt thans in tonnen van 1000 K.G. Wintertarwe 2,181,543 (raming begin Augustus 2,288,766 en definitieve oogst vorig jaar 2,568,604), Zomertarwe 320,221 (340,133 en 374,043), winterrogge 8,401,000 (8,949,236 en 9,267,176), zomerrogge
- 2150 63,721 (73,400 en 77,979), wintergerst 70,444 (70,363 en 77,835), zomergerst 1,704,788 (1,832,862 en 2,107,158), haver 5,949,045 (6,235,574 en 6,559,911) en aardappelen 32,627,092 (39,210,298 ton vorig jaar).